

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

03. Σχόλια για τους εμπνευσμένους λόγους (03. Udāna-
aṭṭhakathā)

5. Το κεφάλαιο για τον Σόνα (5. Soṇavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

03. Σχόλια για τους εμπνευσμένους λόγους

5. Soṇavaggo

1. Piyatarasuttavaṇṇanā

41. Mahāvaggassa paṭhame mallikāya deviyā saddhinti mallikāya nāma attano mahesiyā saha. Uparipāsādavaragatoti pāsādavarassa upari gato. Kocañño attanā piyataroti koci añño attanā piyāyitabbataro. Atthi nu kho teti “kiṃ te atthi”ti devim pucchati.

Kasmā pucchati? Ayañhi sāvatthiyaṃ duggatamālākārassa dhītā. Ekadivasam āpaṇato pūvaṃ gahetvā mālārāmaṃ gantvā “khādisāmī”ti gacchanti paṭipathe bhikkhusaṅghaparivutaṃ bhagavantaṃ bhikkhācāraṃ pavisantaṃ disvā pasannacittā taṃ bhagavato adāsi. Satthā tathārūpe tḥāne nisīdanākāraṃ dassesi. Ānandatthero cīvaraṃ paññāpetvā adāsi. Bhagavā tattha nisīditvā taṃ pūvaṃ paribhuñjitvā mukhaṃ vikkhāletvā sitaṃ pātvākāsi. Thero “ko imissā, bhante, dānassa vipāko bhavissati”ti pucchi. “Ajjesā, ānanda, tathāgatassa paṭhamam bhojanaṃ adāsi, ajjeva kosalarañño aggamahesī bhavissati piyā manāpā”ti. Taṃ divasameva ca rājā kāsigāme bhāgineyyena saddhiṃ yujjhitvā parājito palāyitvā āgato nagaraṃ pavisanto “balakāyassa āgamaṃ āgamessāmī”ti taṃ mālārāmaṃ pāvisi. Sā rājānaṃ āgataṃ passitvā tassa vattamakāsi. Rājā tassā vatte pasīditvā pitaraṃ pakkosāpetvā mahantaṃ issariyaṃ datvā taṃ antepuraṃ paṭiharāpetvā aggamahesiṭṭhāne tḥapesi. Athekadivasam rājā cintesi - “mayā imissā mahantaṃ issariyaṃ dinnaṃ, yaṃnūnāhaṃ imaṃ puccheyyaṃ ‘ko te piyo’ti? Sā ‘tvaṃ me, mahārāja, piyo’ti vatvā, puna maṃ pucchissati, athassāhaṃ ‘mayhampi tvaṃyeva piyā’ti vakkhāmī”ti. Iti so aññamaññaṃ vissāsajananaṃ sammodaniyaṃ karonto pucchi.

Devī pana paṇḍitā buddhupaṭṭhāyikā saṅghupaṭṭhāyikā “nāyaṃ pañho rañño mukhaṃ ulloketvā kathetabbo”ti cintetvā yathābhūtaṃ vadanti “natthi kho me, mahārāja, kocañño attanā piyataro”ti āha. Vatvāpi attanā byākatamatthaṃ upāyena rañño paccakkhaṃ kātukāmā “tuyhaṃ pana, mahārāja, atthañño koci attanā piyataro”ti tatheva rājānaṃ pucchi yathā rañña sayam puṭṭhā. Rājāpi tāya sarasalakkaṇena kathitattā nivattituṃ asakko sayampi sarasalakkaṇeneva kathento tatheva byākāsi yathā deviyā byākataṃ.

Byākaritvā ca mandadhātukatāya evaṃ cintesi - “ahaṃ rājā pathavissaro mahantaṃ pathavimaṇḍalaṃ abhivijīya ajjhāvasāmi, mayhaṃ tāva yuttaṃ ‘attanā piyataṃ aññaṃ na passāmī”ti, ayaṃ pana vasalī hīnajaccā samānā mayā ucce tḥāne tḥapitā sāmibhūtaṃ maṃ na tathā piyāyati, ‘attāva piyataro’ti mama sammukhā vadati, yāva kakkhaḷā vatāya”nti anattamano hutvā “nanu te tīṇi ratanāni piyatarānī”ti codesi. Devī ‘ratanattayaṃpāhaṃ deva attano saggasukhaṃ mokkhasukhaṃca patthayanti sampiyāyāmi, tasmā attāva me piyataro”ti āha. Sabbo cāyaṃ loko attadatthameva paraṃ piyāyati, puttaṃ patthentopi “ayaṃ maṃ jīṇṇakāle

posessatī”ti pattheti, dhītaraṃ “mama kulāṃ vaḍḍhissatī”ti, bhariyaṃ “mayhaṃ pāde paricarissatī”ti, aññepi ñātimittabandhave taṃtaṃkiccavasena, iti attadatthameva sampassanto loko paraṃ piyāyatīti. Ayañhi deviyā adhippāyo.

Atha rājā cintesi - “ayaṃ mallikā kusalā paṇḍitā nipuṇā ‘attāva me piyataro’ti vadati, mayhampi attāva piyataro hutvā upaṭṭhāti, handāhaṃ imamatthaṃ satthu ārocessāmi, yathā ca me satthā byākarissati, tathā naṃ dhāressāmī”ti. Evaṃ pana cintetvā satthu santikaṃ upasaṅkamitvā tamatthaṃ ārocesi. Tena vuttaṃ - “atha kho rājā pasenadi kosalo...pe... piyataro”ti.

Etamatthaṃ veditvāti etaṃ “loke sabbasattānaṃ attāva attano piyataro”ti rañña vuttamatthaṃ sabbaso jānitvā tadatthaparidīpanaṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha sabbā disā anuparigamma cetasāti sabbā anavasesā dasapi disā pariyesanavasena cittena anugantvā. Nevajjhagā piyataramattanā kvacīti attanā atisayena piyaṃ aññaṃ koci puriso sabbussāhena pariyesanto kvaci katthaci sabbadisāsu neva adhigaccheyya na passeyya. Evaṃ piyo puthu attā paresanti evaṃ kassaci attanā piyatarassa anupalabbhanavasena puthu visuṃ visuṃ tesam tesam sattānaṃ attāva piyo. Tasmā na hiṃse paramattakāmoti yasmā evaṃ sabbopi satto attānaṃ piyāyati attano sukhakāmo dukkhappaṭikūlo, tasmā attakāmo attano hitasukhaṃ icchanto paraṃ sattaṃ antamaso kunthakipillikaṃ upādāya na hiṃse na haneyya na pāṇileḍḍudaṇḍādīhipi viheṭheyya. Parassa hi attanā kate dukkhe taṃ tato saṅkamantaṃ viya kālantare attani sandissati. Ayañhi kammānaṃ dhammatāti.

Paṭhamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Appāyukasuttavaṇṇanā

42. Dutiye acchariyaṃ, bhanteti idampi megghiyasutte viya garaṇaṇacchariyavasena veditabbaṃ. Yāva appāyukāti yattakaṃ parittāyukā, atīttarajīvitāti attho. Sattāhajāteti sattāhena jāto sattāhajāto. Tasmīṃ sattāhajāte, jātassa sattame ahanīti attho. Tusitaṃ kāyaṃ upapajjīti tusitaṃ devanikāyaṃ paṭisandhiggahaṇavasena upapajji.

Ekadivasam kira thero pacchābhattaṃ divāṭṭhāne nisinno lakkhaṇānubyañjanappaṭimaṇḍitaṃ sobhaggappattaṃ dassanānuttariyabhūtaṃ bhagavato rūpakāyasirīṃ manasi karitvā, “aho buddhānaṃ rūpakāyasampatti dassanīyā samantapāsādikā manoharā”ti ulāraṃ pītisomanassaṃ paṭisaṃvedento evaṃ cintesi - “vijātamātuyā nāma virūpopi putto surūpo viya manāpo hoti, sace pana buddhānaṃ mātā mahāmāyā devī dhareyya, kīdisaṃ nu kho tassā bhagavato rūpadassane pītisomanassaṃ uppajjeyya, mahājāni kho mayhaṃ mahāmātu deviyā, yā sattāhajāte bhagavati kālakatā”ti. Evaṃ pana cintetvā bhagavantaṃ upasaṅkamitvā attano parivittakitaṃ ārocento tassā kālakiriyaṃ garahanto “acchariyaṃ, bhante”tiādimāha.

Keci panāhu - “mahāpajāpati gotamī bhagavantaṃ mahatā āyāsena pabbajjaṃ yācitvāpi paṭikkhittā, mayā pana upāyena yācito bhagavā aṭṭhagarudhammappaṭiggahaṇavasena tassā pabbajjaṃ upasampadañca anujāni, sā te dhamme paṭiggahetvā laddhapabbajjūpasampadā bhagavato dutiyaṃ parisam uppādetvā catutthāya parisāya paccayo ahosi. Sace pana bhagavato janetti mahāmāyā devī dhareyya, evametā cubhopi khattiyabhaginiyo ekato hutvā imaṃ

sāsanaṃ sobheyyuṃ, bhagavā ca mātari bahumānena mātugāmassa sāsane pabbajjaṃ upasampadañca sukheveva anujāneyya, appāyukatāya panassā kasirena nipphannaṃ midanti iminā adhippāyena therō bhagavato santike ‘acchariyaṃ, bhante’ tiādimāhā’ ti. Taṃ akāraṇaṃ. Bhagavā hi mātuyā vā aññassa vā mātugāmassa attano sāsane pabbajjaṃ anujānanto garukaṃ yeveva katvā anujānāti, na lahukaṃ ciraṭṭhitikāmatāyāti.

Apare panāhu - “dasabalacatuvesārajjādike anaññasādhāraṇe anantāparimāṇe buddhaguṇe therō manasi karitvā yā evaṃ mahānubhāvaṃ nāma loke aggapuggalaṃ satthāraṃ kucchinā dasa māse parihari, sā buddhamātā kassaci paricārīkā bhavissatīti ayuttamidaṃ. Kasmā? Satthu guṇānucchavikamevetam, yadidaṃ sattāhajāte bhagavati janetti kālaṃ karoti, kālakatā ca tusitesu uppajjatīti acchariyabbhutaṃ cittaṃ jāto hutvā taṃ attano vitakkuppādanaṃ bhagavato ārocento ‘acchariyaṃ, bhante’ tiādivacanaṃ avocā’ ti.

Sattā pana yasmā sattāhajātesu bodhisattesu bodhisattamātu kālakiriyā dhammatā siddhā, tasmā taṃ dhammataṃ paridīpento “evameva, ānandā” tiādimāha. Sā panāyaṃ dhammatā yasmā yathā sabbe bodhisattā pāramiyo pūretvā tusitapure nibbattitvā tattha yāvatāyukaṃ ṭhatvā āyupariyosāne dasasahassakavāḷadevatāhi sannipatitvā abhisambodhiṃ pattuṃ manussaloke paṭisandhiggahaṇāya ajjesitā kālādīpadesakulāni viya janettiyā āyuparimāṇampi oloketvā paṭisandhiṃ gaṇhanti, ayampi bhagavā bodhisattabhūto tattheva tusitapure ṭhito pañca mahāvilokanāni vilokento sattadivasādhikadasamāsaparimāṇaṃ mātuyā āyuparimāṇaṃ paricchinditvā “ayaṃ mama paṭisandhiggahaṇassa kālo, idāni uppajjituṃ vaṭṭatī” ti ṇatvā paṭisandhiṃ aggahesi, tasmā sabbabodhisattānaṃ āciṇṇasamāciṇṇavaseneva veditabbaṃ. Tenāha bhagavā - “appāyukā hi, ānanda, bodhisattamātaro hontī” tiādi.

Tattha kālaṃ karontīti yathāvuttaāyuparikkhayeneva kālaṃ karonti, na vijātapaccayā. Carimattabhāvehi bodhisattehi vasitaṭṭhānaṃ cetiyagharasadiṣaṃ hoti, na aññesaṃ paribhogārahaṃ, na ca sakkā bodhisattamātaraṃ apantvā aññaṃ aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapetunti tattakaṃ eva bodhisattamātu āyuppamāṇaṃ hoti, tasmā tadā kālaṃ karonti. Imameva hi atthaṃ sandhāya mahābodhisattā pañcamāṃ mahāvilokanaṃ karonti.

Katarasmiṃ pana vaye kālaṃ karontīti? Majjhimaṃ vaye. Paṭhamavayasmiñhi sattānaṃ attabhāve chandarāgo balavā hoti, tena tadā sañjātagabbhā itthiyo yebhuyyena gabbhaṃ anurakkhituṃ na sakkonti. Gaṇheyyuṃ ce, gabbho bahvābādho hoti. Majjhimaṃ vayassa pana dve koṭṭhāse atikkamitvā tatiyakoṭṭhāse vatthu visadaṃ hoti, visade vatthumhi nibbattadārakā arogā honti, tasmā bodhisattamātaro paṭhamavaye sampattiṃ anubhavitvā majjhimaṃ vayassa tatiyakoṭṭhāse vijāyitvā kālaṃ karontīti.

Etamatthaṃ viditvāti etaṃ bodhisattamātu aññesañca sabbasattānaṃ attabhāve āyussa maraṇapariyosānataṃ viditvā tadatthavibhāvanamukhena anavajjappaṭipattiyaṃ ussāhadīpakaṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha ye kecīti aniyamaniddeso. Bhūtāti nibbattā. Bhavissantīti anāgate nibbattissantīti. Vāsaddo vikappattho, apisaddo sampiṇḍanattho. Tena nibbattamānēpi saṅgaṇhāti. Ettāvatā atītādivasena tiyaddhapariyāpanne satte anavasesato pariyaḍiyati. Apica gabbhaseyyakasattā gabbhato nikkhantakālato paṭṭhāya bhūtā nāma, tato pubbe bhavissantīti nāma. Saṃsedajūpapātīkā paṭisandhicittato parato

bhūtā nāma, tato pubbe uppajjitabbabhavavasena bhavissanti nāma. Sabbepi vā paccuppanabhavavasena bhūtā nāma, āyatim punabbhavavasena bhavissanti nāma. Khīṇāsavā bhūtā nāma. Te hi bhūtā eva, na puna bhavissantīti, tadaññe bhavissanti nāma.

Sabbe gamissanti pahāya dehanti sabbe yathāvuttabhedā sabbabhavayonigativināṇaṇaṭṭhitisattāvāsādivasena anekabhedabhinnā sattā dehaṃ attano sarīraṃ pahāya nikkhipitvā paralokaṃ gamissanti, asekkhā pana nibbānaṃ. Ettha koci acavanadhammo nāma natthīti dasseti. Taṃ sabbajāniṃ kusalo veditvāti tadetaṃ sabbassa sattassa jāniṃ hāniṃ maraṇaṃ, sabbassa vā sattassa jāniṃ vināsaṃ pabhaṅgutaṃ kusalo paṇḍitajātiko maraṇānussativasena aniccatāmanasikāravasena vā jānitvā. Ātāpiyo brahmacariyaṃ careyyāti vipassanāya kammaṃ karonto ātāpiyasaṅkhātena vīriyena samannāgatattā ātāpiyo catubbidhasammappadhānavasena āraddhavīriyo anavasesamaraṇasamatikkamanūpāyaṃ maggabrahmacariyaṃ careyya, paṭipajjeyyāti attho.

Dutiyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Suppabuddhakuṭṭhisuttavaṇṇanā

43. Tatiye rājagahe suppabuddho nāma kuṭṭhī ahoṣīti suppabuddhanāmako eko puriso rājagahe ahoṣi. So ca kuṭṭhī kuṭṭharogena bālavidūsitagatto. Manussadaliddoti yattakā rājagahe manussā tesu sabbaduggato. So hi saṅkārakūṭavatiādīsu manussehi chaḍḍitapilotikakhaṇḍāni sibbitvā paridahati, kapālaṃ gahetvā gharā gharaṃ gantvā laddhaācāmaucchiṭṭhabhattāni nissāya jīvati, tampi pubbe katakammappaccayā na yāvadatthaṃ labhati. Tena vuttaṃ “manussadaliddo”ti. Manussakapaṇoti manussesu paramakapaṇataṃ patto. Manussavarākoti manussānaṃ hīlita-paribhūtatāya ativiya dīno. Mahatiyā parisāyāti mahatiyā bhikkhuparisāya ceva upāsakaparisāya ca.

Ekadivasam kira bhagavā mahābhikkhusaṅghaparivāro rājagahaṃ piṇḍāya pavisitvā bhikkhūnaṃ sulabhapiṇḍapātaṃ katvā pacchābhattaṃ piṇḍapātappaṭikkanto katipayabhikkhuparivāro nikkhanto yehi dānaṃ dinnaṃ, tesam upāsakānaṃ avasesabhikkhūnaṃ āgamaṇaṃ āgamayamāno antonagareyeva aññatarasmiṃ ramaṇīye padese aṭṭhāsi. Tāvadeva bhikkhū tato tato āgantvā bhagavantaṃ parivāresuṃ, upāsakāpi “anumodanaṃ sutvā vanditvā nivattissāmā”ti bhagavantaṃ upasaṅkamisū, mahāsannipāto ahoṣi. Bhagavā nisīdanākāraṃ dassesi. Tāvadeva buddhārahaṃ āsanaṃ paññāpesuṃ. Atha bhagavā asītianubyañjanappaṭimaṇḍitehi dvattiṃsamahāpurisalakkhaṇehi virocāmānāya byāmapabbhāparikkhepasamujjalāya nīlapītalohitodātamaññeṭṭhapabhassarānaṃ vasena chabbaṇṇabuddharaṃsiyo vissajjentiyaṃ anupamāya rūpakāyasiriyaṃ sakalameva taṃ padesaṃ obhāsento tārāgaṇaparivuto viya puṇṇacando bhikkhugaṇaparivuto paññattavarabuddhāsane nisīditvā manosilātale kesarasīho viya sīhanādaṃ nadanto karavīkarutamañjunā brahmassarena dhammaṃ deseti.

Bhikkhūpi kho appicchā santuṭṭhā pavivittā asaṃsaṭṭhā āraddhavīriyā pahitattā codakā pāpagarahino vattāro vacanakkhamā sīlasampannā samādhisampannā paññāsampannā vimuttisampannā vimuttiñāṇadassanasampannā meghavaṇṇaṃ paṃsukūlacīvaram pārupitvā suvammittā viya gandhahatthino bhagavantaṃ

parivāretvā ohitasotā dhammaṃ suṇanti. Upāsakāpi suddhavatthanivatthā suddhuttarāsaṅgā pubbaṇhasamayaṃ mahādānāni pavattetvā gandhamālādīhi bhagavantam pūjetvā vanditvā bhikkhusaṅghassa nipaccakāraṃ dassetvā bhagavantam bhikkhusaṅghaṃ parivāretvā saṃyatahatthapādā ohitasotā sakkaccaṃ dhammaṃ suṇanti. Tena vuttaṃ - “tena kho pana samayena bhagavā mahatiyā parisāya parivuto dhammaṃ desento nisinno hotī”ti.

Suppabuddho pana jighacchādubbalyapareto ghāsapariyesanaṃ caramāno antaravīthiṃ otiṇṇo dūratova taṃ mahājanasannipātaṃ disvā, “kiṃ nu kho ayaṃ mahājanakāyo sannipatito, addhā ettha bhojanaṃ dīyati maññe, appeva nāmettha gatena kiñci khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā laddhuṃ sakkā”ti sañjātābhilāso tattha gantvā addasa bhagavantam pāsādikaṃ dassanīyaṃ pasādanīyaṃ uttamadamathasamathamuppattaṃ dantaṃ guttaṃ santindriyaṃ susamāhitaṃ tāya parisāya parivutaṃ dhammaṃ desentaṃ, disvāna purimajātisambhatāya paripakkāya upanissayasampattiyaṃ codiyamāno “yaṃnūnāhampi dhammaṃ suṇeyya”nti parisapariyante nisīdi. Taṃ sandhāya vuttaṃ - “addasā kho suppabuddho kuṭṭhī...pe... tattheva ekamantaṃ nisīdi ‘ahampi dhammaṃ sossāmī’”ti.

Sabbāvantanti sabbāvatiṃ hīnādisabbapuggalavataṃ, tattha kiñci anavasesetvāti attho. “Sabbavanta”ntipi paṭhanti. Cetasāti buddhacakkhusampayuttacittena. Cittasīsenā hi ñāṇaṃ niddiṭṭhaṃ, tasmā āsayānusayañāṇena indriyaparopariyattañāṇena cāti attho. Ceto paricca manasākāsīti tassā parisāya cittaṃ paccekaṃ paricchinditvā manasī akāsi te volokesi. Bhabbo dhammaṃ viññātunti maggaphaladhammaṃ adhigantaṃ samattho, upanissayasampannoti attho. Etadahosīti ayaṃ suppabuddho kiñcāpi tagarasikhimhi paccekabuddhe aparajjhivā īdiso jāto, maggaphalūpanissayo panassa paṃsupaṭicchannasuvaṇṇanikkhaṃ viya antohadayeyeva vijjotati, tasmā suviññāpiyoti idaṃ ahosi. Tenāha - “ayaṃ kho idha bhabbo dhammaṃ viññātu”nti.

Anupubbim kathanti dānānantaraṃ sīlaṃ, sīlānantaraṃ saggaṃ, saggānantaraṃ magganti evaṃ anupaṭipāṭikathaṃ. Bhagavā hi paṭhamam hetunā saddhiṃ assādaṃ dassetvā tato satte vivecetum nānāyehi ādīnavaṃ pakāsetvā ādīnavasavanena saṃviggahadayānaṃ nekkhammaguṇavibhāvanamukhena ca vivaṭṭaṃ dasseti.

Dānakathanti idaṃ nāma sukhānaṃ nidānaṃ, sampattīnaṃ mūlaṃ, bhogānaṃ patiṭṭhā, visamagatassa tānaṃ leṇaṃ gati parāyaṇaṃ, idhalokaparalokesu dānasadiso avassayo patiṭṭhā ālambanaṃ tānaṃ leṇaṃ gati parāyaṇaṃ natthi. Idañhi avassayaṭṭhena ratanamayasīhāsanasadisaṃ, patiṭṭhānaṭṭhena mahāpathavisadisam, ālambanaṭṭhena ālambanarajjusadisam, dukkhanittharaṇaṭṭhena nāvāsadisam, samassāsanaṭṭhena saṅgāmasūro, bhayaparittānaṭṭhena suparikhāparikkhittanagaraṃ, maccheramalādīhi anupalittaṭṭhena padumaṃ, tesam nidhanaṭṭhena jātavedo, durāsadaṭṭhena āsīviso, asantāsaṭṭhena sīho, balavantatṭhena hatthī, abhimaṅgalasammataṭṭhena setausabho, khemantabhūmisampāpanaṭṭhena valāhako assarājā. Dānañhi loke rajjasiriṃ deti, cakkavattisampattiṃ sakkasampattiṃ mārasampattiṃ brahmasampattiṃ sāvakaṃpāramiññaṃ paccekabodhiññaṃ sammāsambodhiññaṃ deti evamādidānaguṇappaṭisaṃyuttakathaṃ.

Yasmā pana dānaṃ dento sīlaṃ samādātuṃ sakkoti, tasmā dānakathānantaraṃ sīlakathaṃ kathesi. Sīlakathanti sīlaṃ nāmetaṃ sattānaṃ avassayo patitṭhā ālambanaṃ tānaṃ leṇaṃ gati parāyaṇaṃ. Idhalokaparalokasampattīnañhi sīlasadiso avassayo patitṭhā ālambanaṃ tānaṃ leṇaṃ gati parāyaṇaṃ natthi, sīlālaṅkārasadiso alaṅkāro, sīlapupphasadisāṃ pupphaṃ, sīlagandhasadiso gandho natthi, sīlālaṅkārena hi alaṅkataṃ sīlakusumapiḷandhitaṃ sīlagandhānulittaṃ sadevako loko olokeno tittim na gacchatīti evamādihi sīlaguṇappaṭisaṃyuttakathaṃ.

Idaṃ pana sīlaṃ nissāya ayaṃ saggo labbhatīti dassetuṃ sīlānantaraṃ saggakathaṃ kathesi. Saggakathanti saggo nāma iṭṭho kanto manāpo, niccāmettha kīlā niccasampattiyo labbhanti, cātumahārājikā devā navutivassasatasahassāni dibbasukhaṃ dibbasampattiṃ paṭilabhanti, tāvatiṃsā tisso vassakoṭiyo saṭṭhi ca vassasatasahassānīti evamādisaggaguṇappaṭisaṃyuttakathaṃ. Saggasampattiṃ kathentānañhi buddhānaṃ mukhaṃ nappahoti. Vuttampi cetāṃ “anekapariyāyena kho ahaṃ, bhikkhave, saggakathaṃ katheyya”ntiādi.

Evam hetunā saddhiṃ saggakathāya palobhetvā puna hatthiṃ alaṅkaritvā tassa soṇḍaṃ chindanto viya “ayampi saggo anicco adhuvo, na ettha chandarāgo kātabbo”ti dassanatthaṃ “appassādā kāmā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnava ettha bhiyyo”tiādinā nayena kāmānaṃ ādīnavaṃ okāraṃ saṃkilesaṃ kathesi. Tattha ādīnavanti dosaṃ. Okāranti lāmakasabhāvaṃ, asetṭhehi sevitaḥḥaṃ seṭṭhehi na sevitaḥḥaṃ nihīnasabhāvanti attho. Saṃkilesanti tehi sattānaṃ saṃsāre saṃkilissaṃ. Tenāha - “kilissanti vata bho sattā”ti.

Evam kāmādinavena tajjetvā nekkhamme ānisaṃsaṃ pakāsesi pabbajjāya jhānādīsu ca guṇaṃ dīpesi vaṇṇesi. Kallacittantiādisu kallacittanti kammaniyacittaṃ, heṭṭhā pavattitadesanāya assaddhiyādīnaṃ cittadosānaṃ vigatattā uparidesanāya bhājanabhāvūpagamanena kammaniyacittaṃ, kammakkhamacittanti attho. Diṭṭhimānādisaṃkilesavigamena muducittaṃ. Kāmacchandādivigamena vinīvaraṇacittaṃ. Sammāpaṭipattiyaṃ uḷārapītipāmojjayogena udaggacittaṃ. Tattha saddhāsampattiyaṃ pasannacittaṃ, yadā bhagavā aññāsīti sambandho.

Atha vā kallacittanti kāmacchandavigamena arogacittaṃ. Muducittanti byāpādivigamena mettāvasena akathinacittaṃ. Vinīvaraṇacittanti uddhaccakukkuccavigamena avikkhipanato na pihitacittaṃ. Udaggacittanti thinamiddhavigamena sampaggahavasena alīnacittaṃ. Pasannacittanti vicikicchavigamena sammāpaṭipattiyaṃ adhimuttacittaṃ.

Athāti pacchā. Sāmuḁkaṃsikāti sāmāṃ ukkaṃsikā attanāva uddharitvā gahitā, sayambhūñāṇena sāmāṃ diṭṭhā, aññesaṃ asādhāraṇāti attho. Kā ca pana sāti? Ariyasaccadesanā. Tenevāha - “dukkhaṃ samudayaṃ nirodhaṃ magga”nti. Idañhi saccānaṃ sarūpadassanaṃ, tasmā imasmiṃ ṭhāne ariyasaccāni kathetabbāni, tāni sabbākārato vitthārena visuddhimagge vuttānīti tattha vuttanayena veditabbāni.

Seyyathāpītiādinā upamāvasena suppbuddhassa kilesappahānaṃ ariyamagguppādañca dasseti. Apagatakāḷakanti vigatakāḷakaṃ. Sammadevāti suṭṭhuyeva. Rajananti nīlapītalohitamañjetṭhādiraṅgajātaṃ. Paṭiggaṇheyyāti gaṇheyya, pabhassaraṃ bhavye. Tasmīmyeva āsaneti tassaṃyeva nisajjāyaṃ. Etenassa lahuvipassanakatā tikkhapaññatā sukhāpaṭipadā khippābhīññatā ca dassitā honti. Virajaṃ vītamalanti apāyagamanīyārāgarajādīnaṃ abhāvena virajaṃ, anavasesadiṭṭhivicikicchāmalāpagamena vītamalaṃ.

Paṭhamamaggavajjhakilesarajābhāvena vā virajaṃ,
pañcavidhadussīlamālapagameṇa vītamalaṃ. Dhammacakkhanti sotāpattimaggo
adhippeto. Tassa uppattiākāradassanattamaṃ “yaṃkiñci samudayadhammaṃ,
sabbamaṃ taṃ nirodhadhamma”nti vuttaṃ. Tañhi nirodhaṃ ārammaṇaṃ katvā
kiccavasena eva saṅkhatadhamme paṭivijjhantaṃ uppajjati.

Tatridaṃ upamāsaṃsandanaṃ - vatthaṃ viya cittaṃ daṭṭhabbaṃ, vatthassa
āgantukamalehi kiliṭṭhabhāvo viya cittaṃ rāgādīmalehi saṃkiliṭṭhabhāvo,
dhovanaphalakaṃ viya anupubbikathā, udakaṃ viya saddhā, udakena temetvā
temetvā gomayakhārehi kāḷake sammadditvā vatthassa dhovanappayogo viya
saddhāsālilena temetvā satisamādhīpaññāhi dose sithile katvā saddhādividhinā
cittaṃ sodhane vīriyārambho, tena payogena vatthe kāḷakāpagamo viya
vīriyārambhena kilesavikkhambhanaṃ, raṅgaṇātaṃ viya ariyamaggo, tena suddhassa
vatthassa pabhassarabhāvo viya vikkhambhitakilesassa cittaṃ maggena
pariyodāpananti.

Evamaṃ pana suppubuddho parisapariyante nisinno dhammadesanaṃ sutvā
sotāpattiphalaṃ patvā attanā paṭiladdhaguṇaṃ satthu ārocatukāmo parisamajjhaṃ
ogāhituṃ avisahanto mahājanassa satthāraṃ vanditvā anugantvā nivattakāle
bhagavati vihāraṃ gate sayampi vihāraṃ agamāsi. Tasmaṃ khaṇe sakko devarājā
“ayaṃ suppubuddho kuṭṭhī attanā satthu sāsane paṭiladdhaguṇaṃ pākaṭaṃ
kātukāmo”ti ñatvā “vīmaṃsissāmi na”nti gantvā ākāse uthito etadavoca -
“suppubuddha tvaṃ manussadaliddo manussakapaṇo manussavarāko, ahaṃ te
aparimitaṃ dhanaṃ dassāmi, ‘buddho na buddho, dhammo na dhammo, saṅgho na
saṅgho, alaṃ me buddhena, alaṃ me dhammena, alaṃ me saṅghena’ti vadehī”ti.
Atha naṃ so āha “kosi tva”nti? “Ahaṃ sakko devarājā”ti. “Andhabāla ahirika, tvaṃ
mayā saddhiṃ kathetuṃ na yuttarūpo, yo tvaṃ evamaṃ avattabbaṃ vadesi, apica maṃ
tvaṃ ‘duggato daliddo kapaṇo’ti kasmā vadesi, nanu ahaṃ lokanāthassa orasaputto,
nevāhaṃ duggato na daliddo na kapaṇo, atha kho sukhappatto paramena sukhena
apāhamasmi mahaddhana”ti vatvā āha -

“Saddhādhanam sīladhanam, hiriottappiyaṃ dhanam;
Sutadhanañca cāgo ca, paññā ve sattamaṃ dhanam.

“Yassa ete dhanā atthi, itthiyā purisassa vā;
‘Adaliddo’ti taṃ āhu, amoghaṃ tassa jīvita”nti. -

Tassimāni me satta ariyadhanāni santi. Yesañhi imāni dhanāni santi, na tveva te
buddhehi vā paccekabuddhehi vā ‘daliddā’ti vuccantī”ti.

Sakko tassa kathaṃ sutvā taṃ antarāmagge ohāya satthu santikaṃ gantvā sabbamaṃ
taṃ vacanaṃ paṭivacanañca ārocesi. Atha naṃ bhagavā āha - “na kho sakka sakkā
tādisānaṃ satenapi sahassenapi suppubuddhaṃ kuṭṭhiṃ ‘buddho na buddho,
dhammo na dhammo, saṅgho na saṅgho’ti kathāpetu”nti. Suppubuddhopi kho kuṭṭhī
satthu santikaṃ gantvā satthārā katapaṭisanthāro attanā paṭiladdhaguṇaṃ ārocesi.
Tena vuttaṃ - “atha kho suppubuddho kuṭṭhī diṭṭhadhammo”tiādi.

Tattha diṭṭhadhammoti diṭṭho ariyasaccadhammo etenāti diṭṭhadhammo.
Sesapadesupi eseṇa nayo. Tattha “diṭṭhadhammo”ti cettha sāmāññavacano
dhammasaddo. Dassanaṃ nāma ñāṇadassanato aññampi atthīti taṃ nivattanattamaṃ

“pattadhammo”ti vuttaṃ. Patti ca ñāṇasampattito aññāpi vijjatīti tato visesanatthaṃ “viditadhammo”ti vuttaṃ. Sā panāyaṃ viditadhammatā dhammesu ekadesenāpi hotīti nippadesato viditabhāvaṃ dassetuṃ “pariyogāḷhadhammo”ti vuttaṃ. Tenassa yathāvuttaṃ saccābhisambodhaṃyeva dīpeti. Maggañāṇaṇhi ekābhisamayavasena pariññādikiccaṃ sādhettaṃ nippadesenapi pariññeyyadhammaṃ samantato ogāḷhaṃ nāma hoti, na tadaññāṇaṇhaṃ. Tena vuttaṃ - “diṭṭho ariyasaccadhammo etenāti diṭṭhadhammo”ti. Tenevāha “tiṇṇavicikiccho”tiādi.

Tattha paṭibhayakantārasadisā soḷasavatthukā ca aṭṭhavatthukā ca tiṇṇā vicikicchā etenāti tiṇṇavicikiccho. Tato eva pavattiādīsu “evaṃ nu kho, na nu kho”ti evaṃ pavattitā vigatā samucchinā kathamkathā etassāti vigatakathamkatho. Sārajjakarāṇaṃ pāpadhammāṇaṃ pahīnattā tappaṭipakkhesu ca sīlādiguṇesu suppatiṭṭhitattā vesārajjam visāradabhāvaṃ veyyattiyam pattoti vesārajjappatto. Nāssa paro paccayo, na parassa saddhāya ettha vattatīti aparappaccayo. Katthāti āha “satthusāsane”ti.

Abhikkantantiādīsu kiñcāpi ayaṃ abhikkantasaddo khayasundarābhirūpabbhanumodanādīsu anekesu atthesu dissati, idha pana abbhanumodane daṭṭhabbo. Teneva so pasādavasena pasamsāvasena ca dvikkhattuṃ vutto, sādhu sādhu, bhanteti vuttaṃ hoti. Abhikkantanti vā atikantaṃ atiiṭṭhaṃ atimanāpaṃ, atisundaranti attho. Tattha ekena abhikkantasaddena bhagavato desanaṃ thometi, ekena attano pasādaṃ.

Ayañhettha adhippāyo - abhikkantaṃ, bhante, yadidaṃ bhagavato dhammadesanā, abhikkantaṃ, bhante, yadidaṃ bhagavato dhammadesanaṃ āgamma mama pasādoti. Bhagavato eva vā vacanaṃ abhikkantaṃ dosanāsanato, abhikkantaṃ guṇādhighamanato, tathā saddhāvaḍḍhanato, paññājananato, sātthato, sabyañjanato, uttānapadato, gambhīratthato, kaṇṇasukhato, hadayaṅgamato, anattukkamsanato, aparavambhanato, karuṇāsītalato, paññāvadātato, āpātharamaṇiyato, vimaddakkhamato, suyyamānasukhato, vīmaṃsiyamānahitatoti evamādinayehi thomento padadvayaṃ āha.

Tato parampi catūhi upamāhi desanaṃyeva thometi. Tattha nikkujjiganti adhomukhaṭṭhapitaṃ, heṭṭhāmukhajātaṃ vā. Ukkujjeyyāti upari mukhaṃ kareyya. Paṭicchannanti tiṇapaṇṇādinā chāditam. Vivareyyāti ugghāṭeyya. Mūḷhassāti disāmūḷhassa. Maggaṃ ācikkheyyāti hatthe gahetvā “esa maggo”ti maggaṃ upadiseyya. Andhakāreti caturaṅgasamannāgate. Ayaṃ tāva padattho.

Ayaṃ pana adhippāyayojanā - yathā koci nikkujjitaṃ ukkujjeyya, evaṃ saddhammavimukhaṃ asaddhamme patiṭṭhitaṃ maṃ asaddhammā vuṭṭhāpentena, yathā paṭicchannaṃ vivareyya, evaṃ kassapassa bhagavato sāsananantaradhānato paṭṭhāya micchādiṭṭhigahanapaṭicchannaṃ sāsanaṃ vivarantena, yathā mūḷhassa maggaṃ ācikkheyya, evaṃ kummaggamicchāmaggaṃappaṭipannassa me saggamokkhamaggaṃ āvikarontena, yathā andhakāre telapajjotaṃ dhāreyya, evaṃ mohandhakāre nimuggassa me buddhādiratanarūpāni apassato tappaṭicchādakamohandhakāraviddhamsanadesanāpajjotadhāraṇena bhagavatā nānāyehi pakāsītattā anekapariyāyena dhammo pakāsito.

Evaṃ desanaṃ thometvā tāya desanāya ratanattaye pasannacitto pasannākāraṃ karonto “esāha”ntiādimāha. Tattha esāhanti eso ahaṃ. Bhagavantaṃ saraṇaṃ gacchāmi bhagavā me saraṇaṃ parāyaṇaṃ aghassa ghātā, hitassa vidhātāmi iminā

adhippāyena bhagavantaṃ gacchāmi bhajāmi, evaṃ vā jānāmi bujjhāmīti. Yesañhi dhātūnaṃ gatiattho, buddhipi tesāṃ atthoti. Dhammanti adhigatamagge sacchikatanirodhe yathānusiṭṭhaṃ paṭipajjamāne catūsu apāyesu apatamāne dhāretīti dhammo. So atthato ariyamaggo ceva nibbānañca. Vuttañhetāṃ -

“Yāvatā, bhikkhave, dhammā saṅkhatā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo tesāṃ aggamakkhāyatī”ti.

“Yāvatā, bhikkhave, dhammā saṅkhatā vā asaṅkhatā vā, virāgo tesāṃ aggamakkhāyatī”ti ca -

Na kevalaṃ ariyamaggo ceva nibbānañca, apica kho ariyaphalehi saddhiṃ pariyattidhammopi. Vuttañhetāṃ -

“Rāgavirāgamanejamasokaṃ, dhammamasāṅkhatamappaṭikūlaṃ;
Madhuramimaṃ paguṇaṃ suvibhattaṃ, dhammamimaṃ
saraṇatthamupehī”ti.

Ettha hi rāgavirāganti maggo vutto. Anejamasokanti phalaṃ. Asāṅkhatanti nibbānaṃ. Appaṭikūlaṃ madhuramimaṃ paguṇaṃ suvibhattanti pariyattidhammo vuttoti.

Bhikkhusaṅghanti diṭṭhisīlasāmaññaena saṃhataṃ aṭṭhaariyapuggalasamūhaṃ. Ettāvatā suppbuddho tīṇi saraṇagamanāni paṭivedesi. Upāsakaṃ maṃ bhagavā dhāretu ajjatagge pāṇupetaṃ saraṇaṃ gatanti ajjataggeti ajjataṃ ādiṃ katvā. “Ajjadagge”tipi pāṭho, tattha dakāro padasandhikaro, ajja agge ajja ādiṃ katvāti attho. Pāṇupetanti pāṇehi upetaṃ, yāva me jīvitaṃ pavattati, tāva upetaṃ anaññasatthukaṃ tīhi saraṇagamanehi saraṇaṃ gataṃ ratanattayassa upāsanaṭṭhaṃ kappiyakāraṃ maṃ bhagavā upadhāretu jānātūti attho. Imassa ca saraṇagamaṇaṃ ariyamaggādhigameneva nipphannaṃ, ajjhāsayāṃ pana āvikaronto evamāha.

Bhagavato bhāsitaṃ abhinanditvā anumoditvāti bhagavato vacanaṃ cittena abhinanditvā tameva abhinanditabhāvaṃ pakāsento vuttanayena vācāya anumoditvā. Abhivādetvā padakkhiṇaṃ katvā pakkāmīti taṃ bhagavantaṃ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā satthu guṇaninnacitto yāva dassanavisayasamatikkamā bhagavantaṃyeva pekkhamāno pañjaliko namassamāno pakkāmi.

Pakkanto ca kuṭṭharogābhibhavena chinnahatthapādaṅguli ukkāragatto samantato vissandamānāsavo kaṇḍūtipatipīlito asuci duggandho jegucchatamo paramakāruṇṇataṃ patto “nāyaṃ kāyo imassa accantasantassa paṇītatamassa ariyadhammassa ādhāro bhavituṃ yutto”ti uppannābhisandhinā viya saggasaṃvattaniyena puñṇakammena okāse kate appāyukasaṃvattaniyena upacchedakena pāpakammena katūpacitena codiyamāno taruṇavacchāya dhenuyā āpatitvā mārīto. Tena vuttaṃ - “atha kho acirapakkantaṃ suppbuddhaṃ kuṭṭhiṃ gāvī taruṇavacchā adhipatitvā jīvītā voropesī”ti.

So kira atīte eko seṭṭhiputto hutvā attano sahāyehi tīhi seṭṭhiputtehi saddhiṃ kilānto ekaṃ nagarasobhiniṃ gaṇikaṃ uyyānaṃ netvā divasaṃ sampattiṃ anubhavitvā atthaṅgate sūriye sahāye etadavoca - “imissā hatthe kahāpaṇasahassaṃ bahukañca suvaṇṇaṃ mahagghāni ca pasādanāni saṃvijjanti, imasmīṃ vane añño koci natthi, ratti ca jātā, handa imaṃ mayaṃ māretvā sabbaṃ dhanaṃ gahetvā gacchāmā”ti. Te

cattāropi janā ekajjhāsaya hutvā taṃ māretuṃ upakkamiṃsu. Sā tehi māriyamānā “ime nillajjā nikkaruṇā mayā saddhiṃ kilesasanthavaṃ katvā niraparādhaṃ maṃ kevalaṃ dhanalobhena mārenti, ekavāraṃ tāva maṃ ime mārentu, ahaṃ pana yakkhiṇi hutvā anekavāraṃ ime māretuṃ samatthā bhavēyya”nti patthanaṃ katvā kālamakāsi. Tesu kira eko pakkusāti kulaputto ahosi, eko bāhiyo dārucīriyo, eko tambadāṭhiko coraghātako, eko suppubuddho kuṭṭhī, iti imesaṃ catunnaṃ janānaṃ anekasate attabhāve sā yakkhayoniyaṃ nibbattā gāvī hutvā jīvītā voropesi. Te tassa kamma nissandena tattha tattha antarāmarāṇaṃ pāpuṇiṃsu. Evaṃ suppubuddhassa kuṭṭhissa sahasā maraṇaṃ jātaṃ, tena vuttaṃ - “atha kho acirapakkantaṃ...pe... voropesī”ti.

Atha sambahulā bhikkhū tassa kālakiriyaṃ bhagavato ārocetvā abhisamparāyaṃ pucchīṃsu. Bhagavā byākāsi. Tena vuttaṃ - “atha kho sambahulā bhikkhū”tiādi.

Tattha tiṇṇaṃ saṃyojanānaṃ parikkhayāti sakkāyaditṭhi vicikicchā sīlabbataparāmāsoti imesaṃ tiṇṇaṃ bhavabandhanānaṃ samucchedavasena pahānā. Sotāpannoti sotasaṅkhātāṃ ariyamaggaṃ ādito panno. Vuttañhetuṃ -

“Soto sototi idaṃ, āvuso sārīputta, vuccati. Katamo nu kho, āvuso, sototi? Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo”tiādi.

Avinipātadhammoti vinipātanaṃ vinipāto, nāssa vinipāto dhammoti avinipātadhammo, catūsu apāyesu upapajjanavasena apatanasabhāvoti attho. Niyatoti dhammaniyāmena sammattaniyāmena niyato. Sambodhiparāyaṇoti uparimaggattayasāṅkhātā sambodhi paraṃ ayaṇaṃ assa gati paṭisaraṇaṃ avassaṃ pattabbanti sambodhiparāyaṇo. Etena “tassa kā gati, ko abhisamparāyo”ti pucchāya bhaddikā eva suppubuddhassa gati, na pāpikāti ayamattho dassito. Na pana tena sampattā gati, taṃ pana pucchānusandhivasena pakāsetukāmo dhammarājā ettakameva abhāsi. Passati hi bhagavā “mayā ettake kathite imissaṃyeva parisati anusandhikusalo eko bhikkhu suppubuddhassa kuṭṭhibhāvadālidhiyakapaṇabhāvānaṃ kāraṇaṃ pucchissati, athāhaṃ tassa taṃ kāraṇaṃ tena pucchānusandhinā pakāsetvā desanaṃ niṭṭhāpessāmī”ti. Tenevāha - “evaṃ vutte aññataro bhikkhū”tiādi. Tattha hetūti asādhāraṇakāraṇaṃ, sādhāraṇakāraṇaṃ pana paccayoti, ayametesāṃ viseso. Yenāti yena hetunā yena paccayena ca.

Bhūtapubbanti jātapubbaṃ. Atīte kāle nibbattaṃ taṃ dassetuṃ “suppubuddho”tiādi vuttaṃ. Kadā pana bhūtanti? Atīte kira anuppanne tathāgate bārāṇasiyā sāmantaṃ ekasmiṃ gāme ekā kuladhītā khettaṃ rakkhati. Sā ekaṃ paccekabuddhaṃ disvā pasannacittā tassa pañcahi lājāsatehi saddhiṃ ekaṃ padumapupphaṃ datvā pañca puttāsātāni patthesi. Tasmīṃyeva khaṇe pañcasatā migaluddakā paccekabuddhassa madhuramaṃsaṃ datvā “etissā puttā bhavēyyāma, tumhehi pattavisesaṃ labheyyāma”ti ca patthayiṃsu. Sā yāvatāyukaṃ ṭhatvā devaloke nibbattā. Tato cutā ekasmiṃ jātassare padumagabbhe nibbatti. Tameko tāpaso disvā paṭijaggi. Tassā vicarantiyā pādudhāre pādudhāre bhūmito padumāni utṭhahanti. Eko vanacarako disvā bārāṇasirañño ārocesi. Rājā taṃ ānetvā aggamahesiṃ akāsi. Tassā kucchiyaṃ gabbho saṇṭhāsi. Mahāpadumakumāro tassā kucchiyaṃ vasi, sesā gabbhamalaṃ nissāya nibbattā, te vayappattā uyyāne padumasare kiṇṭā ekekasmīṃ padume nisīditvā paripakkaññā saṅkhāresu khayavayaṃ paṭṭhapetvā paccekabodhiṃ pāpuṇiṃsu. Tesāṃ byākaraṇagāthā ahosi -

“Saroruham padumapalāsapatrajam,
Supupphitam bhamaragaṇānukiṇṇam;
Aniccataṃ khayavayataṃ viditvā,
Eko care khaggavisāṇakappo”ti.

Evam paccekabodhiṃ abhisambuddhesu tesu pañcasu paccekabuddhasatesu
abbhantaro tagarasikhī nāma paccekasambuddho gandhamādanapabbate
nandamūlapabbhāre sattāhaṃ nirodhasamāpattiṃ samāpajjitvā sattāhassa accayena
nirodhā vuṭṭhito ākāseṇa āgantvā isigilipabbate otarivā pubbaṇhasamayaṃ
nivāsetvā pattacīvaramādāya rājagahaṃ piṇḍāya pāvisi. Tasmiṃca samaye rājagahe
eko seṭṭhiputto mahatā parivāreṇa uyyānakīlanatthaṃ nagarato nikkhamanto
tagarasikhipaccekabuddhaṃ disvā “ko ayaṃ bhaṇḍukāsāvavasano, kuṭṭhī bhavissati,
tathā hi kuṭṭhicīvareṇa sarīraṃ pārupitvā gacchatī”ti niṭṭhubhitvā apasabyaṃ katvā
pakkāmi. Taṃ sandhāya vuttaṃ - “suppabuddho kuṭṭhī imasmiṃyeva rājagahe...pe...
pakkāmi”ti.

Tattha kvāyanti ko ayaṃ. Khumsanavasena vadati. “Kovāya”ntipi pāḷi. Kuṭṭhīti
akuṭṭhiṃyeva taṃ seṭṭhi kuṭṭharogaṃ akkosavatthum pāpento vadati.
Kuṭṭhicīvarenāti kuṭṭhīnaṃ cīvareṇa. Yebhuyyena hi kuṭṭhino
ḍamsamakasasarīsapapaṭibāhanatthaṃ rogapaṭicchādanatthañca yaṃ vā taṃ vā
pilotikakhaṇḍaṃ gahetvā pārupati, evamayampīti dasseti. Paṃsukūlacīvaradharattā
vā aggaḷānaṃ anakavaṇṇabhāvena kuṭṭhasarīsadisoti hīlento “kuṭṭhicīvarenā”ti
āha. Niṭṭhubhitvāti kheḷaṃ pātetvā. Apasabyato karitvāti paṇḍitā tādisaṃ
paccekabuddhaṃ disvā vanditvā padakkhiṇaṃ karonti, ayaṃ pana aviññutāya
paribhavena taṃ apasabyaṃ katvā attano apasabyaṃ apadakkhiṇaṃ katvā gato.
“Apasabyāmato”tipi pāṭho. Tassa kammassāti tagarasikhimhi paccekabuddhe
“kvāyaṃ kuṭṭhī”ti hīletvā niṭṭhubhanaapasabyakaraṇavasena
pavattapāpakammasa. Niraye paccitthāti niraye nirayagginā dayhittha. “Paccitvā
nirayagginā”tipi paṭhanti. Tasseva kammassa vipākāvasesenāti yena kammena so
niraye paṭisandhiṃ gaṇhi, na taṃ kammaṃ manussaloke vipākaṃ deti. Yā panassa
nānakkhaṇikā cetanā tadā paccekabuddhe vippaṭipajjanavasena pavattā
aparāpariyavedanīyabhūtā, sā aparāpariyavedanīyeneva puñṇakammena manussesu
tihatukapaṭisandhiyā dinnāya pavattiyaṃ kuṭṭhibhāvaṃ dālididiyaṃ
paramakāruṇṇataṃ āpādesi. Taṃ sandhāya kammabhāgatāvasena “tasseva
kammassa vipākāvasesenā”ti vuttaṃ. Sadisepe hi loke tabbohāro diṭṭho yathā taṃ
“sā eva tittirī, tāniyeva osadhānī”ti.

Ettāvatā “ko nu kho, bhante, hetū”ti tena bhikkhunā puṭṭhapañhaṃ vissajjetvā idāni
yo “tassa kā gati, ko abhisamparāyo”ti pubbe bhikkhūhi puṭṭhapañho, taṃ
vissajjetum “so tathāgatappavedita”ntiādi vuttaṃ. Tattha tathāgatappaveditanti
tathāgatena bhagavatā desitaṃ akkhātāṃ pakāsitanti tathāgatappaveditaṃ.
Āgammāti adhigantvā, nissāya ñatvā vā. “Tathāgatappavedite dhammavinaye”tipi
pāṭho. Saddhaṃ samādiyīti sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā
dhammo, suppaṭipanno bhagavato sāvakaśaṅhoti ratanattayasannissayaṃ
pubbabhāgasaddhañceva lokuttarasaddhañcāti duvidhampi saddhaṃ sammā ādiyi.
Yathā na puna ādātābhā hoti, evaṃ yāva bhavakkhayā gaṇhi, attano cittasantāne
uppādesīti attho. Sīlaṃ samādiyītiādīsipi eseva nayo. Sīlanti pubbabhāgasīlena
saddhiṃ maggasīlaṃ phalasīlañca. Sutanti pariyattibāhusaccaṃ
paṭivedhabāhusaccañcāti duvidhampi sutāṃ. Pariyattidhammāpi hi tena

dhammassavanakāle saccappaṭivedhāya sāvakehi yathāladhappakāraṃ sutā paricitā manasānupekkhitā diṭṭhiyā suppaṭividdhā cāti. Cāganti paṭhamamaggavajjhakilesābhisaṅkhārānaṃ vossaggasaṅkhātā cāgaṃ, yena ariyasāvaka deyyadhammesu muttacāgā ca honti payatapāṇī vossaggaratā. Paññanti saddhiṃ vipassanāpaññaṃ maggapaññaṃ ceva phalapaññaṃ ca.

Kāyassa bhedāti upādinnaṃ khandhapariccāgā. Paraṃ maraṇāti tadanantaram abhinibbattaṃ khandhagahaṇā. Atha vā kāyassa bhedāti jīvitindriyassa upacchedā. Paraṃ maraṇāti cutito uddham. Sugatiṃ saggaṃ lokanti padattayenāpi devalokameva vadati. So hi sampattīnaṃ sobhanattā sundarā gatīti sugati, rūpādīhi visesehi suṭṭhu aggoti saggo, sabbakālaṃ sukhamevettha lokiyati, lujjatīti vā lokoti vuccati. Upapannoti paṭisandhiggaṇhasena upagato. Sahabyatanti saha bhāvaṃ. Vacanatto pana saha byati pavattati, vasatīti vā saha byo, sahaṭṭhāyī saha vāyī vā. Tassa bhāvo saha byatā. Atirocatīti atikkamma abhibhavitvā rocati virocati. Vaṇṇenāti rūpasampattiyā. Yasasāti parivārena. So hi asucimakkhitaṃ jajjaraṃ mattikābhājanaṃ chaḍḍetvā anekaratanaviccitaṃ pabhassaraṃ sīlavinaddhasuddhajambunadabhājanaṃ gaṇhanto viya vuttappakāraṃ kaḷevaram idha nikkhipitvā ekacittakkaṇena yathāvuttaṃ dibbatta bhāvaṃ mahatā parivārena saddhiṃ paṭilabhīti.

Etamatthaṃ viditvāti etaṃ pāpānaṃ aparivajjane ādīnavaṃ, parivajjane ca ānisaṃsaṃ sabbākārato viditvā tadatthavibhāvanaṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tassāyaṃ saṅkhepattho - yathā cakkhumā puriso parakkame kāyikavīriye vijjamāne sarīre vahante visamāni papātādiṭṭhānāni caṇḍabhāvena vā visamāni hatthiassa ahikukkuragorūpādīni parivajjaye, evaṃ jīvalokasmiṃ imasmiṃ sattaloke paṇḍito sappañño puriso tāya sappaññatāya attano hitaṃ jānanto pāpāni lāmakāni duccharitāni parivajjeyya. Evañhi yathāyaṃ suppabuddho tagarasikkhimhi paccekabuddhe pāpaṃ aparivajjetvā mahantaṃ anayabyasanaṃ āpajji, evaṃ āpajjeyyāti adhippāyo. Yathā vā suppabuddho kuṭṭhī mama dhammadesanaṃ āgama idāni saṃvegappatto pāpāni parivajjento ulāraṃ visesaṃ adhigañchi, evaṃ aññopi ulāraṃ visesādhigamaṃ icchanto pāpāni parivajjeyyāti adhippāyo.

Tatīyasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Kumārakasuttavaṇṇanā

44. Catutthe kumārakāti taruṇapuggalā. Ye subhāsita dubbhāsitaṃ atthaṃ jānanti, te idha kumārakāti adhippetā. Ime hi sattā jātadivasato paṭṭhāya yāva pañcadasavassakā, tāva “kumārakā, bālā”ti ca vuccanti, tato paraṃ vīsativassāni “yuvāno”ti. Macchake bādhentīti maggasamīpe ekasmiṃ taḷāke nidāghakāle udaye parikkhīṇe ninnaṭṭhāne ṭhitaṃ udakaṃ ussiñcitvā khuddakamacche gaṇhanti ceva hananti ca “pacitvā khādissāmā”ti. Tenupasaṅkamīti maggato thokaṃ taḷākaṃ atikkamitvā ṭhito, tasmā “upasaṅkamī”ti vadati. Kasmā pana upasaṅkami? Te kumārake attani vissāsaṃ janetuṃ upasaṅkami. Bhāyatha voti ettha voti nipātamattaṃ. Dukkhasāti nissakke sāmivacanaṃ, dukkhasmāti attho. Appiyaṃ vo dukkhanti “kiṃ tumhākaṃ sarīre uppajjanakadukkhāṃ appiyaṃ aniṭṭha”nti pucchati.

Etamatthaṃ viditvāti ime sattā attano dukkhaṃ anicchantā eva hutvā dukkha hetuṃ paṭipajjantā attano taṃ icchantā eva nāma hontīti etamatthaṃ sabbākārato viditvā. Imaṃ udānanti imaṃ pāpakiriyāya nisedhanaṃ ādīnavavibhāvanaṃ ca udānaṃ

udānesi.

Tassattho - yadi tumhākaṃ sakalamāpāyikaṃ, sugatiyañca appāyukatāmanussadobhaggiyādibhedam dukkham appiyaṃ anittam, yadi tumhe tato bhāyatha, āvi vā paresam pākaṭabhāvavasena appaṭicchannam katvā kāyena vā vācāya vā pāṇātipātādippabhedam yadi vā raho apākaṭabhāvavasena paṭicchannam katvā manodvāre eva abhijjhādippabhedam aṇumattampi pāpakam lāmakadhammam mākattha mā karittha, atha pana tam pāpakammam etarahi karoṭha, āyatiṃ vā karissatha, nirayādīsu catūsu apāyesu manussesu ca tassa phalabhūtam dukkham ito vā etto vā palāyante amhe nānubandhissatīti adhippāyena upecca apecca palāyatampi tumhākaṃ tato mutti makkho natthi.

Gatikālādipaccayantarasamavāye vipaccissatiyevāti dasseti. “Palāyane”tipi paṭhanti, vuttanayena yattha katthaci gamane pakkamane satīti attho. Ayañca attho “na antalikkhe na samuddamajjhe...pe... pāpakammā”ti imāya gāthāya dīpetabbo.

Catutthasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Uposathasuttavaṇṇanā

45. Pañcame tadahūti tasmim ahanī tasmim divase. Uposatheti ettha upavasanti etthāti uposatho, upavasanti sīlena vā anasanena vā upetā hutvā vasanti attho. Ayañhi uposathasaddo “atṭhaṅgasamannāgataṃ uposatham upavasāmī”tiādīsu sīle āgato. “Uposatho vā pavāraṇā vā”tiādīsu pātimokkhuḍdesādivinayakamme. “Gopālakūposatho nigaṇṭhūposatho”tiādīsu upavāse. “Uposatho nāma nāgarājā”tiādīsu pañnattiyam. “Ajjuposatho pannaraso”tiādīsu divase. Idhāpi divaseyeva daṭṭhabbo, tasmā “tadahuposathe”ti tasmim uposathadivasabhūte ahanīti attho. Nisinno hotīti mahābhikkhusaṅghaparivuto ovādapātimokkham uddisitum nisinno hoti. Nisajja pana bhikkhūnam cittāni olokento ekaṃ dussīlapuggalam disvā, “sacāham imasmim puggale idha nisinneyeva pātimokkham uddisissāmi, sattadhāssa muddhā phalissatī”ti tasmim anukampāya tuṇhīyeva ahosi.

Ettha ca uddhastam aruṇanti aruṇuggamanam vatvāpi “uddisatu, bhante bhagavā, bhikkhūnam pātimokkha”nti therā bhagavantam pātimokkhuḍdesam yāci tasmim kāle “na, bhikkhave, anuposathe uposatho katabbo”tisikkhāpadassa apaññattattā. Aparisuddhā, ānanda, parisāti tikkhattum therena pātimokkhuḍdesassa yācitattā anuddesassa kāraṇam kathento “asukapuggalo aparisuddho”ti avatvā “aparisuddhā, ānanda, parisā”ti āha. Kasmā pana bhagavā tiyāmarattiṃ tathā vītināmesi? Tato paṭṭhāya ovādapātimokkham anuddisitukāmo tassa vatthum pākaṭam katum.

Addasāti katham addasa. Attano cetopariyaññena tassam parisati bhikkhūnam cittāni parijānanto tassa moghapurisassa dussīlacittam passi. Yasmā pana citte diṭṭhe taṃsamaṅgīpuggalo diṭṭho nāma hoti, tasmā “addasā kho āyasmā mahāmogallāno tam puggalam dussīla”ntiādi vuttam. Yatheva hi anāgate sattu divasesu pavattamānam paresam cittam cetopariyaññalābhī jānāti, evam atitepīti. Dussīlanti nissīlam, sīlavirahitanti attho. Pāpadhammanti dussīlattā eva hīnajjhāsayatāya lāmakasabhāvam. Asucinti aparisuddhehi kāyakammādīhi samannāgatattā na sucim. Saṅkassarasamācāranti kiñcideva asāruppam disvā “idaṃ iminā kataṃ bhavissatī”ti evam paresam āsaṅkanīyatāya saṅkāya

saritabbasamācāraṃ, atha vā kenacideva karaṇīyena mantayante bhikkhū disvā “kacci nu kho ime mayā katakammaṃ jānitvā mantentī”ti attanoyeva saṅkāya saritabbasamācāraṃ.

Lajjitabbatāya paṭicchādetabbakāraṇato paṭicchannaṃ kammantaṃ etassāti paṭicchannakammantaṃ. Kucchitasamaṇavesadhāritāya na samaṇanti assamaṇaṃ. Salākaggahaṇādīsu “kittakā samaṇā”ti ca gaṇanāya “ahampi samaṇomhī”ti micchāpaṭiññāya samaṇapaṭiññaṃ. Aseṭṭhacāritāya abrahmacāriṃ. Aññe brahmacārino sunivatthe supārute supattadhare gāmanigamādīsu piṇḍāya caritvā jīvikaṃ kappente disvā abrahmacārī samāno sayampi tādisena ākārena paṭipajjanto uposathādīsu sandissanto “ahampi brahmacārī”ti paṭiññaṃ dento viya hotīti brahmacāripaṭiññaṃ. Pūtinā kammena sīlavipattiyā anto anupaviṭṭhattā antopūtiṃ. Chahi dvārehi rāgādikilesavassanena tintattā avassutaṃ. Sañjātarāgādikacavarattā sīlavantehi chaḍḍetabbattā ca kasambujātaṃ. Majjhe bhikkhusaṅghassa nisinnanti saṅghapariyāpanno viya bhikkhusaṅghassa anto nisinnaṃ. Diṭṭhosīti ayaṃ pana na pakatattoti bhagavatā diṭṭho asi. Yasmā ca evaṃ diṭṭho, tasmā natthi te tava bhikkhūhi saddhiṃ ekakammādisaṃvāso. Yasmā pana so saṃvāso tava natthi, tasmā utṭhehi, āvusoti evamettha padayojanā veditabbā.

Tatiyampi kho so puggalo tuṇhī ahoṣīti anekavāraṃ vatvāpi thero “sayameva nibbinno oramissatī”ti vā, “idāni imesaṃ paṭipattiṃ jānissāmi”ti vā adhippāyena tuṇhī ahoṣi. Bāhāyaṃ gahetvāti bhagavatā mayā ca yāthāvato diṭṭho, yāvatatiyaṃ utṭhehīti vutto na utṭhāti, “idāni nikkadḍhanakālo mā saṅghassa uposathantarāyo ahoṣī”ti taṃ bāhāyaṃ aggahesi, tathā gahetvā. Bahidvārakoṭṭhakā nikkhāmetvāti dvārakoṭṭhakasālato bahi nikkhāmetvā. Bahīti pana nikkhāmitaṭṭhānadassanaṃ, atha vā bahidvārakoṭṭhakāti bahidvārakoṭṭhakatopi nikkhāmetvā, na antodvārakoṭṭhakato, evaṃ ubhayathāpi viharato bahi katvāti attho. Sūcighaṭikaṃ datvāti aggaḷasūciñca uparighaṭikañca ādahitvā, suṭṭhutamaṃ kavāṭaṃ thaketvāti attho. Yāva bāhāgahaṇāpi nāmāti iminā “aparissuddhā, ānanda, parisā”ti vacanaṃ sutvā eva hi tena pakkamitabbam siyā, evaṃ apakkamitvā yāva bāhāgahaṇāpi nāma so moghapuriso āgameṣṣatīti acchariyamidanti dasseti. Idampi garahaṇacchariyamevāti veditabbam.

Atha bhagavā cintesi - “idāni bhikkhusaṅgho abbudajāto, aparissuddhā puggalā uposathaṃ āgacchanti, na ca tathāgatā aparissuddhāya parisāya uposathaṃ karonti, pātimokkhaṃ uddisanti, anuddisante ca bhikkhusaṅghassa uposatho pacchijjati, yaṃnūnāhaṃ ito paṭṭhāya bhikkhūnaṃyeva pātimokkhuddesaṃ anujāneyya”nti. Evaṃ pana cintetvā bhikkhūnaṃyeva pātimokkhuddesaṃ anujāni. Tena vuttaṃ - “atha kho bhagavā...pe... pātimokkhaṃ uddiseyyāthā”ti.

Tattha na dānāhanti idāni ahaṃ uposathaṃ na karissāmi, pātimokkhaṃ na uddisissāmiṃti paccekaṃ na-kārena sambandho. Duvidhañhi pātimokkhaṃ āṇāpātimokkhaṃ ovādapātimokkhanti. Tesu “suṇātu me, bhante”tiādikaṃ āṇāpātimokkhaṃ, taṃ sāvakāva uddisanti, na buddhā, ayaṃ anvaddhamāsaṃ uddisiyati. “Khantī paramaṃ...pe... sabbapāpassa akaraṇaṃ...pe... anūpavādo anūpaghāto...pe... etaṃ buddhāna sāsana”nti imā pana tisso gāthā ovādapātimokkhaṃ nāma, taṃ buddhāva uddisanti, na sāvakā, channampi vassānaṃ accayena uddisanti. Dīghāyukabuddhānañhi dharamānakāle ayameva pātimokkhuddeso, appāyukabuddhānaṃ pana paṭhamabodhiyaṃyeva. Tato paraṃ itaro, tañca kho bhikkhū eva uddisanti, na buddhā, tasmā amhākampi bhagavā vīsativassamattaṃ ovādapātimokkhaṃ uddisitvā imaṃ antarāyaṃ disvā tato paraṃ

paṭicchādetvā t̥hitāni. Tattha devānubhāvena nāgānubhāvena ca devo vassati, nadiyo ca sandanti, taṃ sabbampi udakaṃ anotattameva pavisati, candimasūriyā dakkhiṇena vā uttarena vā gacchantā pabbatantarena tattha obhāsaṃ karonti, ujukaṃ gacchantā na karonti, tenevassa “anotatta”nti saṅkhā udapādi.

Tattha ratanamayamanuññasopānasilātalāni nimmacchakacchapāni phalikasadisāni nimmalūdakāni tadupabhogasattānaṃ kammanibbattāneva nahānatitthāni ca honti, yattha buddhapaccekabuddhā iddhimanto sāvakā isayo ca nahānādīni karonti, devayakkhādayo udakakīlaṃ kīlanti.

Tassa catūsu passesu sīhamukhaṃ, hatthimukhaṃ, assamukhaṃ, usabhamukhanti cattāri udakanikkhamanamukhāni honti, yehi catasso nadiyo sandanti. Sīhamukhena nikkhantanadītīre kesarasīhā bahutarā honti, tathā hatthimukhādīhi hatthiassausabhā. Puratthimadisato nikkhantanadī anotattaṃ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā itarā tisso nadiyo anupagamma pācīnahimavanteneva amanussapathaṃ gantvā mahāsamuddaṃ pavisati. Pacchimadisato uttaradisato ca nikkhantanadiyopi tatheva padakkhiṇaṃ katvā pacchimahimavanteneva uttarahimavanteneva ca amanussapathaṃ gantvā mahāsamuddaṃ pavisanti.

Dakkhiṇadisato nikkhantanadī pana taṃ tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā dakkhiṇena ujukaṃ pāsāṇapit̥theneva saṭṭhiyojanāni gantvā pabbataṃ paharitvā ut̥thāya parikkhepena tigāvutappamāṇaudakadhārā hutvā ākāseṇa saṭṭhiyojanāni gantvā tiyaggaḷe nāma pāsāṇe patitā, pāsāṇo udakadhārāvegena bhinno. Tattha paññāsajojanappamāṇā tiyaggaḷā nāma pokkharāṇī jātā, pokkharāṇiyā kūlaṃ bhinditvā pāsāṇaṃ pavisitvā saṭṭhiyojanāni gantvā tato ghanapathaviṃ bhinditvā umaṅgena saṭṭhiyojanāni gantvā viñjhaṃ nāma tiracchānapabbataṃ paharitvā hatthatale pañcaṅgulisadisā pañcadhārā hutvā pavattanti.

Sā tikkhattuṃ anotattaṃ padakkhiṇaṃ katvā gataṭṭhāne “āvaṭṭagaṅgā”ti vuccati, ujukaṃ pāsāṇapit̥thena saṭṭhiyojanāni gataṭṭhāne “kaṇhagaṅgā”ti, ākāseṇa saṭṭhiyojanāni gataṭṭhāne “ākāsagaṅgā”ti, tiyaggaḷapāsāṇe paññāsajojanokāse t̥hitā “tiyaggaḷapokkharāṇī”ti, kūlaṃ bhinditvā pāsāṇaṃ pavisitvā saṭṭhiyojanāni gataṭṭhāne “bahalagaṅgā”ti, umaṅgena saṭṭhiyojanāni gataṭṭhāne “umaṅgagaṅgā”ti vuccati, viñjhaṃ nāma tiracchānapabbataṃ paharitvā pañcadhārā hutvā pavattaṭṭhāne gaṅgā, yamunā, aciravatī, sarabhū, mahīti pañcadhā saṅkhaṃ gatā. Evametā pañca mahānadiyo himavantato pavattantīti veditabbā.

Tattha nadī ninnagātiādikaṃ gottaṃ, gaṅgā yamunātiādikaṃ nāmaṃ. Savantiyoti yā kāci savamānā sandamānā gacchantiyo mahānadiyo vā kunnadiyo vā. Appentīti allīyanti osaranti. Dhārāti vuṭṭhidhārā. Pūrattanti puṇṇabhāvo. Mahāsamuddassa hi ayaṃ dhammatā - “imasmiṃ kāle devo mando jāto, jālakkhipādīni ādāya macchakacchape gaṇhissāmā”ti vā “imasmiṃ kāle atimahantī vuṭṭhi, na labhissāma nu kho piṭṭhipasāraṇaṭṭhāna”nti vā taṃ na sakkā vattuṃ. Paṭhamakappikakālato paṭṭhāya hi yaṃ vassitvā sinerumekhalaṃ āhacca udakaṃ t̥hitaṃ, taṃ tato ekaṅgulamattampi udakaṃ neva heṭṭhā otarati, na uddhaṃ uttarati.

Ekarasoti asambhinnaraso. Muttāti khuddakamahantavaṭṭadīghādibhedā anekavidhā muttā. Maṇīti rattanīlādibhedo anekavidho maṇi. Veḷuriyoti vaṃsavaṇṇasirīsapupphavaṇṇādisaṇṭhānato anekavidho. Saṅkhoti dakkhiṇāvattatambakucchikadhamanasaṅkhādibhedo anekavidho. Silāti

setakālamuggavaṇṇādibhedā anekavidhā. Pavāḷanti
khuddakamahantamandarattaghanarattādibhedam anekavidham. Lohitaṅgoti
padumarāgādibhedo anekavidho masāragallanti kabaramaṇi. “Cittaphalika”ntipi
vadanti.

Mahatam bhūtānanti mahantānam sattānam. Timitimiṅgalādikā tisso macchajātiyo.
Timim gilanasamatthā timiṅgalā, timiṅca timiṅgalaṅca gilanasamatthā
“timitimiṅgalā”ti vadanti. Nāgāti ūmipiṭṭhivāsinopi vimānaṭṭhakanāgāpi.

Evameva khoti kiṅcāpi satthā imasmim dhammavinaye soḷasapi bāttiṃsapi tato
bhiyyopi acchariyabbhutadhamme vibhajitvā dassetuṃ sakkoti, tadā upamābhāvena
pana gahitānam aṭṭhannaṃ anurūpavasena aṭṭheva te upametabbadhamme
vibhajitvā dassento “evameva kho, bhikkhave, imasmim dhammavinaye aṭṭha
acchariyā abbhutā dhammā”tiādimāha.

Tattha anupubbasikkhāya tisso bhikkhā gahitā, anupubbakiriyāya terasa
dhutaṅgadhammā, anupubbapaṭipadāya satta anupassanā aṭṭhārasa mahāvipassanā
aṭṭhatimśa ārammaṇavibhattiyo sattatimśa bodhipakkhiyadhammā ca gahitā. Na
āyatakeneva aññāpaṭivedhoti maṇḍūkassa uppatitvā gamanaṃ viya āditova
sīlapūraṇādīni akatvā arahattapaṭivedho nāma natthi, paṭipāṭiyā pana
sīlasamādhipaṇṇāyo pūretvāva arahattappattīti attho.

Mama sāvakāti sotāpannādi ke ariyapuggale sandhāya vadati. Na saṃvasatīti
uposathakammādivasena saṃvāsaṃ na karoti. Ukkhipatīti apaneti. Ārakāvāti
dūreyeva. Na tena nibbānadhātuyā ūnattaṃ vā pūrattaṃ vāti asaṅkhyeyyepi
mahākappe buddhesu anuppajjantesu ekasattopi parinibbātuṃ na sakkoti, tadāpi
“tucchā nibbānadhātū”ti na sakkā vattuṃ, buddhakāle pana ekeasmim samāgame
asaṅkhyeyyāpi sattā amataṃ ārādhenti, tadāpi na sakkā vattuṃ “pūrā
nibbānadhātū”ti. Vimuttirasoti kilesehi vimuccanaraso. Sabbā hi sāsanassa sampatti
yāvadeva anupādāya āsavehi cittassa vimuttiyā hoti.

Ratanānīti ratijananatṭhena ratanāni. Satipaṭṭhānādayo hi bhāviyamānā
pubbabhāgepi anappakaṃ pītipāmojjaṃ nibbattenti, pageva aparabhāge.
Vuttaṇhetam -

“Yato yato sammasati, khandhānam udayabbayaṃ;
Labhatī pītipāmojjaṃ, amataṃ taṃ vijānata”nti. -

Lokiyaratananimittaṃ pana pītipāmojjaṃ na tassa kalabhāgampi agghatīti ayamattho
heṭṭhā dassito eva. Apica -

“Cittīkataṃ mahagghaṅca, atulaṃ dullabhadassanaṃ;
Anomasattaparibhogaṃ, ‘ratana’nti pavuccatī”ti.

Yadi ca cittīkatādibhāvena ratanaṃ nāma hoti, satipaṭṭhānādīnaṃyeva bhūtato
ratanabhāvo. Bodhipakkhiyadhammānaṃhi so ānubhāvo, yaṃ sāvakā
sāvakapāramiṇāṇaṃ, paccekabuddhā paccekabodhiṇāṇaṃ, sammāsambuddhā
sammāsambodhiṃ adhigacchantīti āsanna kāraṇattā. Paramparakāraṇaṃhi
dānādiupanissayoti evaṃ ratijananatṭhena cittīkatādiatthena ca ratanabhāvo
bodhipakkhiyadhammānaṃ sātisayo. Tena vuttaṃ - “tatrimāni ratanāni,
seyyathidaṃ, cattāro satipaṭṭhānā”tiādi.

Tattha ārammaṇe pakkhanditvā upaṭṭhānatthēna paṭṭhānaṃ, satiyeva paṭṭhānaṃ satipaṭṭhānaṃ. Ārammaṇassa pana kāyādivasena catubbidhattā vuttaṃ “cattāro satipaṭṭhānā”ti. Tathā hi kāyavedanācittadhammesu subhasukhaniccaattasaññānaṃ pahānato asubhadukkhāniccānattatāgahaṇato ca nesaṃ kāyānupassanādibhāvo vibhatto.

Sammā padahanti etena, sayaṃ vā sammā padahati, pasatthaṃ, sundaraṃ vā padahanti sammappadhānaṃ. Puggalassa vā sammadeva padhānabhāvakaraṇato sammappadhānaṃ. Vīriyassettaṃ adhivacanaṃ. Tampi anuppannuppannānaṃ akusalānaṃ anuppādanapahānavasena anuppannuppannānaṃ kusalaṃ dhammānaṃ uppādanabhāvanavasena ca catukiccaṃ katvā vuttaṃ “cattāro sammappadhānā”ti.

Ijjhatīti iddhi, samijjhati nipphajjatīti attho. Ijjhanti vā etāya sattā iddhā vuddhā ukkaṃsagatā hontīti iddhi. Iti paṭhamena atthēna iddhi eva pādo iddhipādo, iddhikoṭṭhāsoti attho. Dutiyena atthēna iddhiyā pādo patiṭṭhā adhigamūpāyoti iddhipādo. Tena hi uparūparivisesasaṅkhātānaṃ iddhiṃ pajjanti pāpuṇanti, svāyaṃ iddhipādo yasmā chandādi ke cattāro adhipatidhamme dhure jeṭṭhake katvā nibbattiyaṃ, tasmā vuttaṃ “cattāro iddhipādā”ti.

Pañcendriyānīti saddhādīni pañca indriyāni. Tattha assaddhiyaṃ abhibhavitvā adhimokkhalakkhaṇe indaṭṭhaṃ kāretīti saddhindriyaṃ, kosajjaṃ abhibhavitvā paggaḥalakkhaṇe, pamādaṃ abhibhavitvā upaṭṭhānalakkhaṇe, vikkhepaṃ abhibhavitvā avikkhepalakkhaṇe, aññānaṃ abhibhavitvā dassanalakkhaṇe indaṭṭhaṃ kāretīti pañcindriyaṃ.

Tāniyeva assaddhiyādīhi anabhibhavanīyato akampiyaṭṭhēna sampayuttadhammesu thirabhāvena “balānī”ti veditabbāni.

Satta bojjhaṅgāti bodhiyā, bodhissa vā aṅgāti bojjhaṅgā. Yā hi esā dhammasāmaggiyāyā lokuttaramaggakkhaṇe uppajjamānāya līnuddhacapatīṭṭhānāyūhanakāmasukhattakilamathānuyoga-ucchedasassatābhinivesādīnaṃ anekesaṃ upaddavānaṃ paṭipakkhabhūtāya satidhammavicayavīriyapītipassaddhisamādhīupekkhāsaṅkhātāya dhammasāmaggiyā ariyasāvako bujjhati, kilesaniddāya vuṭṭhahati, cattāri vā ariyasaccāni paṭivijjhati, nibbānameva vā sacchikarotīti “bodhī”ti vuccati, tassa dhammasāmaggisāṅkhātāya bodhiyā aṅgātipi bojjhaṅgā jhānaṅgamaggaṅgādayo viya. Yopesa vuttappakārāya dhammasāmaggiyā bujjhatīti katvā ariyasāvako “bodhī”ti vuccati, tassa bodhissa aṅgātipi bojjhaṅgā senaṅgarathaṅgādayo viya. Tenāhu porāṇā - “bujjhanakassa puggalassa aṅgāti bojjhaṅgā”ti. “Bodhiyā saṃvattantīti bojjhaṅgā”tiādīnā nāyēnapi bojjhaṅgānaṃ bojjhaṅgattho veditabbo.

Ariyo aṭṭhaṅgiko maggoti taṃtaṃmaggavajjhakilesehi ārakattā ariyabhāvakarattā ariyaphalapaṭilābhakarattā ca ariyo. Sammādiṭṭhiādīni aṭṭhaṅgāni assa atthi, aṭṭha aṅgāniyeva vā aṭṭhaṅgiko. Kilese mārento gacchati, nibbānatthikehi maggiyaṃ, sayā vā nibbānaṃ maggaṭīti maggoti. Evametesaṃ satipaṭṭhānādīnaṃ atthavibhāgo veditabbo.

Sotāpannoti maggasaṅkhātānaṃ sotaṃ āpajjitvā pāpuṇitvā tṭhito, sotāpattiphalatṭhoti attho. Sotāpattiphalasacchikiriyāya paṭipannoti sotāpattiphalassa attapaccakkhakaraṇāya paṭipajjamāno paṭhamamaggaṭṭho, yo aṭṭhamakotipi vuccati.

Sakadāgāmīti sakideva imaṃ lokam paṭisandhiggahaṇavasena āgamanasīlo dutiyaphalaṭṭho. Anāgāmīti paṭisandhiggahaṇavasena kāmaloḥkam anāgamanasīlo tatiyaphalaṭṭho. Yo pana saddhānusārī dhammānusārī ekabījīti evamādiko ariyapuggalavibhāgo, so etesaṃyeva pabhedoti. Sesaṃ vuttanayameva.

Etamatthaṃ viditvāti etaṃ attano dhammavinaye matakūṇapasadisena dussīlapuggalena saddhiṃ saṃvāsābhāvasaṅkhātāṃ atthaṃ viditvā. Imaṃ udānanti imaṃ asaṃvāsārahasaṃvāsārahavibhāgakāraṇaparidīpanaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha channamativassatīti āpattiṃ āpajjitvā paṭicchādentō aññaṃ navaṃ āpattiṃ āpajjati, tato paraṃ tato paranti evaṃ āpattivassaṃ kilesavassaṃ ativiya vassati. Vivaṭaṃ nātivassatīti āpattiṃ āpanno taṃ appaṭicchādetvā vivaranto sabrahmacārīnaṃ pakāsento yathādhammaṃ yathāvinayaṃ paṭikaronto desento vuṭṭhahanto aññaṃ navaṃ āpattiṃ na āpajjati, tenassa vivaṭaṃ puna āpattivassaṃ kilesavassaṃ na vassati. Yasmā ca etadevaṃ, tasmā channaṃ chāditaṃ āpattiṃ vivaretha pakāsetha. Evaṃ taṃ nātivassatīti evaṃ sante taṃ āpattiāpajjanakaṃ āpannapuggalaṃ attabhāvaṃ ativijjhivā kilesavassaṃ na vassati na temeti. Evaṃ so kilesehi anavassuto parisuddhasīlo samāhito hutvā vipassanaṃ paṭṭhapetvā sammāsanto anukkamena nibbānaṃ pāpuṇātīti adhippāyo.

Pañcamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Soṇasuttavaṇṇanā

46. Chaṭṭhe avantīsūti avantiraṭṭhe. Kuraraghareti evaṃnāmake nagare. Pavatte pabbateti pavattanāmake pabbate. “Papāte pabbate”tipi paṭhanti. Soṇo upāsako kuṭikaṇṇoti nāmena soṇo nāma, tīhi saraṇagamanehi upāsakabhāvaappaṭivedanena upāsako, koṭiagghanakassa kaṇṇapiḷandhanassa dhāraṇena “koṭikaṇṇo”ti vattabbe “kuṭikaṇṇo”ti evaṃ abhiññāto, na sukhumālasaṇoti adhippāyo. Ayañhi āyasmato mahākaccāyanassa santike dhammaṃ sutvā sāsane abhippasanno, saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhito pavatte pabbate chāyūdakasampanne ṭhāne vihāraṃ kāretvā therāṃ tattha vasāpetvā catūhi paccayehi upaṭṭhāti. Tena vuttaṃ - “āyasmato mahākaccānassa upaṭṭhāko hotī”ti.

So kālena kālaṃ therassa upaṭṭhānaṃ gacchati. Thero cassa dhammaṃ deseti. Tena saṃvegabahulo dhammacariyāya ussāhajāto viharati. So ekadā satthena saddhiṃ vāṇijjattāya ujjeniṃ gacchanto antarāmagge aṭaviyaṃ satthe nivīṭṭhe rattiyaṃ janasambādhabhayena ekamantaṃ apakkamma niddaṃ upagañchi. Sattho paccūsavelāyaṃ utṭhāya gato, na ekopi soṇaṃ pabodhesi, sabbepi visarivā agamaṃsu. So pabhātāya rattiyā pabujjhivā utṭhāya kañci apassanto sattheneva gatamaggaṃ gahetvā sīghaṃ sīghaṃ gacchanto ekaṃ vaṭarukkhaṃ upagañchi. Tattha addasa ekaṃ mahākāyaṃ virūpadassanaṃ gacchantāṃ purisaṃ aṭṭhito muttāni attano maṃsāni sayameva khādantaṃ, disvāna “kosi tva”nti pucchi. “Petomhi, bhante”ti. “Kasmā evaṃ karosi”ti. “Attano pubbakammenā”ti. “Kiṃ pana taṃ kamma”nti. “Ahaṃ pubbe bhārukacchanagaravāsī kūṭavāṇijo hutvā paresaṃ santakaṃ vañcetvā khādim, samaṇe ca bhikkhāya upagate ‘tumhākaṃ maṃsaṃ khādathā’ti akkosim, tena kammena etarahi imaṃ dukkhaṃ anubhavāmī”ti. Taṃ sutvā soṇo ativiya saṃvegaṃ paṭilabhi.

Tato param gacchanto mukhato paggharita kālālohite dve petadārake passitvā tatheva pucchi. Tepissa attano kammaṃ kathesuṃ. Te kira bhārukacchanagare dārakakāle gandhavāṇijjāya jīvikaṃ kappentā attano mātari khīṇāsava nimantetvā bhojentiya gehaṃ gantvā “amhākaṃ santakaṃ kasmā samaṇānaṃ desi, tayā dinnaṃ bhojanaṃ bhuñjanakasamaṇānaṃ mukhato kālālohitaṃ paggharatū”ti akkosimsu. Te tena kammena niraye paccitvā tassa vipākāvasesena petayoniyaṃ nibbattitvā tadā imaṃ dukkhaṃ anubhavanti. Tampi sutvā soṇo ativiya saṃvegajāto ahosi.

So ujjenim gantvā taṃ karaṇiyaṃ tīretvā kulagharaṃ paccāgato theram upasaṅkamitvā katapaṭisanthāro therassa tamatthaṃ ārocesi. Theropissa pavattinivattīsu ādīnavānisaṃse vibhāvento dhammaṃ desesi. So theram vanditvā gehaṃ gato sāyamāsaṃ bhuñjitvā sayanaṃ upagato thokaṃyeva niddāyitvā pabujjitvā sayanatale nisajja yathāsutaṃ dhammaṃ paccavekkhituṃ āraddho. Tassa taṃ dhammaṃ paccavekkhato, te ca petattabhāve anussarato saṃsāradukkhaṃ ativiya bhayānakaṃ hutvā upaṭṭhāsi, pabbajjāya cittaṃ namī. So vibhātāya rattiya sarīrapaṭijagganaṃ katvā theram upasaṅkamitvā attano ajjhāsayam ārocetvā pabbajjaṃ yāci. Tena vuttaṃ - “atha kho soṇassa upāsakassa kuṭikaṇṇassa rahogatassa...pe... pabbājetu maṃ, bhante, ayyo mahākaccāno”ti.

Tattha yathā yathātiādīnaṃ padānaṃ ayaṃ saṅkhepattho -yena yena ākārena ayyo mahākaccāno dhammaṃ deseti ācikkhati paññāpeti paṭṭhapeti vivarati vibhajati uttānīkaroti pakāseti, tena tena me upaparikkhato evaṃ hoti, yadetam sikkhattayabrahmacariyaṃ ekampi divasaṃ akkhaṇḍaṃ katvā carimakacittaṃ pāpetabbatāya ekantaparipuṇṇaṃ. Ekadivasampi kilesamalena amalīnaṃ katvā carimakacittaṃ pāpetabbatāya ekantaparisuddhaṃ. Saṅkhalikhitanti likhitasāṅkhasadisam dhotasāṅkhasappaṭibhāgaṃ caritabbaṃ. Idaṃ na sukaraṃ agāraṃ ajjhāvasatā agāramajjhe vasantena ekanta paripuṇṇaṃ...pe... carituṃ yaṃnūnāhaṃ kese ceva massūni ca ohāretvā voropetvā kāsāyarasapītātāya kāsāyāni brahmacariyaṃ carantānaṃ anucchavikāni vatthāni acchādetvā nivāsetvā ceva pārutipvā ca agārasmā nikkhamitvā anagāriyaṃ pabbajeyyaṃ. Yasmā agārassa hitaṃ kasivāṇijjādikaṃ agāriyanti vuccati, taṃca pabbajjāya natthi, tasmā pabbajjā anagāriyā nāma. Taṃ anagāriyaṃ pabbajjaṃ pabbajeyyaṃ upagaccheyyaṃ, paṭipajjeyyanti attho.

Evaṃ attanā rahovitaṃ soṇo upāsako therassa ārocetvā taṃ paṭipajjitukāmo “pabbājetu maṃ, bhante, ayyo mahākaccāno”ti āha. Thero pana “tāvassa ñāṇaparipākaṃ katha”nti upadhāretvā ñāṇaparipākaṃ āgamayamāno “dukkaraṃ kho”tiādīnaṃ pabbajjāchandaṃ nivāresi.

Tattha ekabhaddanti “ekabhaddiko hoti rattūparato virato vikālabhojanā”ti evaṃ vuttaṃ vikālabhojanaviraṭiṃ sandhāya vadati. Ekaseyyanti adutiyaṃ seyyaṃ. Ettha ca seyyāsīna “eko tiṭṭhati, eko gacchati, eko nisīdati”tiādīnaṃ nayena vuttasu catūsu iriyāpathesu kāyavivekaṃ dīpeti, na ekākinā hutvā sayanamattaṃ. Brahmacariyanti methunaviraṭibrahmacariyaṃ, sikkhattayānuyogasaṅkhātāṃ sāsanaṃ brahmacariyaṃ vā. Inghāti codanatthe nipāto. Tatthevāti geheya. Buddhānaṃ sāsanaṃ anuyūñjāti niccasīlauposathasīlādibhedam pañcaṅgaatṭhaṅgadasaṅgasīlaṃ, tadanurūpaṃca samādhipaṇṇābhāvanaṃ anuyūñja. Etaṃhi upāsakena pubbabhāge anuyūñjitabbaṃ buddhasāsanaṃ nāma. Tenāha - “kālayuttaṃ ekabhaddaṃ ekaseyyaṃ brahmariya”nti.

Tattha kālayuttanti cātuddasīpañcadasiātṭhamīpāṭihāriyapakkhasaṅkhātena kālena yuttaṃ, yathāvuttakāle vā tuyhaṃ anuyuñjantassa yuttaṃ patirūpaṃ sakkuṇeyyaṃ, na sabbakālaṃ pabbajjāti adhippāyo. Sabbametamā ñāṇassa aparipakkattā tassa kāmānaṃ duppahānatāya sammāpaṭipattiyaṃ yogaṃ kārāpetuṃ vadati, na pabbajjāchandaṃ nivāretuṃ. Pabbajjābhisaṅkhāroti pabbajituṃ ārambho ussāho. Paṭipassambhīti indriyānaṃ aparipakkattā, saṃvegassa ca nātittikkhabhāvato vūpasami. Kiñcāpi paṭipassambhī, therena vuttavidhiṃ pana anutiṭṭhanto kālena kālaṃ theram upasaṅkamitvā payirupāsanto dhammaṃ suṇāti. Tassa vuttanayeneva dutiyaṃ pabbajjāya cittaṃ uppajji, therassa ca ārocesi. Dutiyampi thero paṭikkhipi. Tatiyavāre pana ñāṇassa paripakkabhāvaṃ ñatvā “idāni naṃ pabbājetuṃ kālo”ti thero pabbājesi, pabbajitañca taṃ tīṇi saṃvaccharāni atikkamitvā gaṇaṃ pariyesitvā upasampādesi. Taṃ sandhāya vuttaṃ - “dutyampi kho soṇo...pe... upasampādesī”ti.

Tattha appabhikkhukoti katipayabhikkhuko. Tadā kira bhikkhū yebhuyyena majjhimadese eva vasiṃsu. Tasmā tattha katipayā eva ahesuṃ, te ca ekasmiṃ nigame eko, ekasmiṃ dveti evaṃ visuṃ visuṃ vasiṃsu. Kicchenaṭi dukkhena. Kasirenaṭi āyāsena. Tato tatoti tasmā tasmā gāmanigamādito. Therena hi katipaye bhikkhū ānetvā aññesu ānīyamānesu pubbe ānītā kenacideva karaṇīyena pakkamiṃsu, kiñci kālaṃ āgametvā puna tesu ānīyamānesu itare pakkamiṃsu. Evaṃ punappunaṃ ānayanena sannipāto cireneva ahosi, thero ca tadā ekavihārī ahosi. Dasavaggaṃ bhikkhusaṅghaṃ sannipātetvāti tadā bhagavatā paccantadesepi dasavaggeneva saṅghena upasampadā anuññātā. Itonidānañhi therena yācito pañcavaggena saṅghena paccantadese upasampadaṃ anujāni. Tena vuttaṃ - “tiṇṇaṃ vassānaṃ...pe... sannipātetvā”ti.

Vassaṃvuṭṭhassāti upasampajjitvā paṭhamavassaṃ upagantvā vusitavato. Īdiso ca īdiso cāti evarūpo ca evarūpo ca, evarūpāya nāmakāyarūpakāyasampattiyaṃ samannāgato, evarūpāya dhammakāyasampattiyaṃ samannāgatoti sutoyeva me so bhagavā. Na kho me so bhagavā sammukhā diṭṭhoti etena puthujjanasaddhāya evaṃ āyasmā soṇo bhagavantaṃ daṭṭhukāmo ahosi. Aparabhāge pana satthārā saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vasitvā paccūsasamayaṃ ajjhiṭṭho soṭasa aṭṭhakavaggikāni satthu sammukhā aṭṭhiṃ katvā manasi katvā sabbaṃ cetaso samannāharitvā atthadhammappaṭisaṃvedī hutvā bhaṇanto dhammūpasañhitapāmojjādimukhena samāhito sarabhaññapariyosāne vipassanaṃ paṭṭhapetvā saṅkhāre sammasanto anupubbena arahattaṃ pāpuṇi. Etadatthameva hissa bhagavatā attanā saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vāso āṇattoti vadanti.

Keci panāhu - “na kho me so bhagavā sammukhā diṭṭho”ti idaṃ rūpakāyadassanameva sandhāya vuttanti. Āyasmā hi soṇo pabbajitvāva therassa santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā ghaṭento vāyamanto anupasampannova sotāpanno hutvā upasampajjitvā “upāsakāpi sotāpannā honti, ahampi sotāpanno, kimettha citta”nti uparimaggaṭṭhāya vipassanaṃ vaḍḍhetvā antovasseyeva chaḷabhiñño hutvā visuddhipavāraṇāya pavāresi. Ariyasaccadassanena hi bhagavato dhammakāyo diṭṭho nāma hoti. Vuttañhetam -

“Yo kho, vakkali, dhammaṃ passati, so maṃ passati. Yo maṃ passati, so dhammaṃ passati”ti.

Tasmāssa dhammakāyadassanaṃ pageva siddhaṃ, pavāretvā pana rūpakāyaṃ daṭṭhukāmo ahoṣīti.

“Sace maṃ upajjhāyo anujānāti”tipi pāṭho. “Bhante”ti pana likhanti. Tathā “sādhu sādhu, āvuso soṇa, gaccha tvaṃ, āvuso soṇā”tipi pāṭho. “Āvuso”ti pana kesuci potthakesu natthi. Tathā “evamāvusoti kho āyasmā soṇo”tipi pāṭho. Āvusovādoyeva hi aññamaññaṃ bhikkhūnaṃ bhagavato dharmānakāle āciṇṇo. Bhagavantaṃ pāsādikantiādīnaṃ padānaṃ attho heṭṭhā vutttoyeva.

Kacci bhikkhu khamanīyanti bhikkhu idaṃ tuyhaṃ catucakkaṃ navadvāraṃ sarīrayantaṃ kacci khamanīyaṃ, kiṃ sakkā khamituṃ sahituṃ pariharituṃ, kiṃ dukkhabhāro nābhibhavati. Kacci yāpanīyanti kiṃ taṃtaṃkiccesu yāpetuṃ gametuṃ sakkā, na kañci antarāyanti dasseti. Kaccisi appakilamathenāti anāyāsena imaṃ ettakaṃ addhānaṃ kacci āgatosi.

Etadahosīti buddhāciṇṇaṃ anussarantassa āyasmato ānandassa etaṃ “yassa kho maṃ bhagavā”tiādīnā idāni vuccamānaṃ citte āciṇṇaṃ ahoṣi. Ekavīhāreti ekagandhakuṭiyaṃ. Gandhakuṭi hi idha vihāroti adhippetā. Vatthunti vasituṃ.

Nisajjāya vītināmetvāti ettha yasmā bhagavā āyasmato soṇassa samāpattisamāpajjane paṭisanthāraṃ karonto sāvakasādhāraṇā sabbā samāpattiyo anulomapaṭilomaṃ samāpajjanto bahudeva rattiṃ...pe... vihāraṃ pāvisi, tasmā āyasmāpi soṇo bhagavato adhippāyaṃ ñatvā tadanurūpaṃ sabbā tā samāpattiyo samāpajjanto “bahudeva rattiṃ...pe... vihāraṃ pāvisi”ti keci vadanti. Pavisitvā ca bhagavatā anuññāto cīvaraṃ tirokaraṇīyaṃ katvāpi bhagavato pādapasse nisajjāya vītināmesi. Ajjesīti āṇāpesi. Paṭibhātu taṃ bhikkhu dhammo bhāsītunti bhikkhu tuyhaṃ dhammo bhāsituṃ upaṭṭhātu ñāṇamukhe āgacchatu, yathāsutaṃ yathāpariyattaṃ dhammaṃ bhaṇāhīti attho.

Soḷasa aṭṭhakavaggikānīti aṭṭhakavaggabhūtāni kāmasuttādīni soḷasa suttāni. Sarena abhaṇīti suttussāraṇasarena abhāsi, sarabhaññavasena kathesīti attho. Sarabhaññapariyosāneti ussāraṇāvasāne. Suggahitānīti sammā uggahitāni. Sumanasikatānīti suṭṭhu manasi katāni. Ekacco uggahaṇakāle sammā uggahetvāpi pacchā sajjhāyādivasena manasi karaṇakāle byañjanāni vā micchā ropeti, padapacchābhaṭṭhaṃ vā karoti, na evamayaṃ. Iminā pana sammadeva yathuggahitaṃ manasi katāni. Tena vuttaṃ - “sumanasikatānīti suṭṭhu manasi katāni”ti. Sūpadhāritānīti atthatopi suṭṭhu upadhāritāni. Atthe hi suṭṭu upadhārite sakkā pāḷiṃ sammā ussāretuṃ. Kalyāṇiyāsi vācāya samannāgatoti sithiladhanitādīnaṃ yathāvidhānavacanena parimaṇḍalapadabyañjanaparipuṇṇāya poriyā vācāya samannāgato āsi. Vissatṭhāyāti vimuttāya. Etenassa vimuttavāditāṃ dasseti. Anelagaḷāyāti elā vuccati doso, taṃ na paggharatīti anelagaḷā, tāya niddosāyāti attho. Atha vā anelagaḷāyāti anelāya ca agaḷāya ca niddosāya agaḷitapadabyañjanāya, aparihīnapadabyañjanāyāti attho. Tathā hi naṃ bhagavā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ kalyāṇavākkaraṇaṃ yadidaṃ soṇo kuṭikaṇṇo”ti etadagge ṭhapesi. Atthassa viññāpaniyāti yathādhippetaṃ atthaṃ viññāpetuṃ samatthāya.

Kativassoti so kira majjhimavayassa tatiyakotṭhāse ṭhito ākappasampanno ca paresaṃ ciratarapabbajito viya khāyati. Taṃ sandhāya bhagavā pucchati keci, taṃ akāraṇaṃ. Evaṃ sante samādhisukhaṃ anubhavituṃ yutto, ettakaṃ kālaṃ kasmā pamādamāpannoti puna anuyuñjituṃ satthā “kativassosi”ti taṃ pucchati. Tenevāha -

“kissa pana tvaṃ bhikkhu evaṃ ciraṃ akāsī”ti.

Tattha kissāti kiṃ kāraṇā. Evaṃ ciraṃ akāsīti evaṃ cirāyi, kena kāraṇena evaṃ cirakālaṃ pabbajjaṃ anupagantvā agāramajjhe vasīti attho. Ciraṃ diṭṭho meti cirena cirakālena mayā diṭṭho. Kāmesūti kilesakāmesu ca vatthukāmesu ca. Ādīnavoti doso. Api cāti kāmesu ādīnave kenaci pakārena diṭṭhepi na tāvāhaṃ gharāvāsato nikkhamituṃ asakkiṃ. Kasmā? Sambādho gharāvāso uccāvacehi kiccakaraṇīyehi samupabyūḷho agāriyabhāvo. Tenevāha - “bahukicco bahukaraṇīyo”ti.

Etamatthaṃ viditvāti kāmesu yathābhūtaṃ ādīnavadassino cittaṃ cirāyitvāpi na patiṭṭhāti, aññadatthu padumapalāse udakabindu viya vinivattatiyevāti etamatthaṃ sabbākārato viditvā. Imaṃ udānanti pavattiṃ nivattiṃca sammadeva jānanto pavattiyaṃ tannimitte ca na kadāci pi ramatīti idamatthadīpakāṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha disvā ādīnavaṃ loketi sabbasmiṃ saṅkhāraloke “anicco dukkho vipariṇāmadhammo”tiādīnā ādīnavaṃ dosaṃ paññāya passitvā. Etena vipassanāvāro kathito. Ñatvā dhammaṃ nirupadhinti sabbūpadhipaṭinissaggattā nirupadhiṃ nibbānadhammaṃ yathābhūtaṃ ñatvā nissaraṇavivekāsaṅkhatāmatasabhāvato maggañāṇena paṭivijjhivā. “Disvā ñatvā”ti imesaṃ padānaṃ “sappiṃ pivitvā balaṃ hoti, sīhaṃ disvā bhayaṃ hoti, paññāya disvā āsavā parikkhīṇā hontī”tiādīsu viya hetuatthataṃ datṭhabbā. Ariyo na ramatī pāpeti kilesehi ārakattā ariyo sappuriso aṇumattepi pāpe na ramati. Kasmā? Pāpe na ramatī sucīti suvisuddhakāyasamācārādītāya visuddhapuggalo rājahaṃso viya ukkāraṭṭhāne pāpe saṃkiliṭṭhadhamme na ramati nābhinandati. “Pāpo na ramatī suci”ntipi pāṭho. Tassattho - pāpo pāpapuggalo suciṃ anavajjaṃ vodānadhammaṃ na ramati, aññadatthu gāmasūkarādayo viya ukkāraṭṭhānaṃ asuciṃ saṃkilesadhammaṃyeva ramatīti paṭipakkhato desanaṃ parivatteti.

Evaṃ bhagavatā udāne udānite āyasmā soṇo utthāyāsanaṃ bhagavantaṃ vanditvā attano upajjhāyassa vacanena paccantadesa pañcavaggena upasampadādīpañcavatthūni yāci. Bhagavāpi tāni anujānīti taṃ sabbāṃ khandhake āgatanayena veditabbaṃ.

Chaṭṭhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Kaṅkhārevatasuttavaṇṇanā

47. Sattame kaṅkhārevatoti tassa therassa nāmaṃ. So hi sāsane pabbajitvā laddhūpasampado sīlavā kalyāṇadhammo viharati, “akappiyā muggā, na kappanti muggā paribhuñjitum, akappiyo guḷo”ti ca ādinā vinayakukkuccasaṅkhātakaṅkhābahulo pana hoti. Tena kaṅkhārevatoti paññāyittha. So aparabhāge satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā ghaṭento vāyamanto chaḷabhiññā sacchikatvā jhānasukhena phalasukhena vītināmeti, yebhuyyena pana attanā adhigataṃ ariyamaggaṃ garuṃ katvā paccavekkhati. Tena vuttaṃ - “attanā kaṅkhāvitaraṇavisuddhiṃ paccavekkhamāno”ti. Maggapaññā hi “ahosiṃ nu kho ahaṃ atītamaddhāna”ntiādīnaya pavattāya soḷasavatthukāya, “buddhe kaṅkhati...pe... paṭiccasamuppannesu dhammesu kaṅkhati”ti evaṃ vuttāya aṭṭhavatthukāya, pageva itarāsanti anavasesato sabbakaṅkhānaṃ vitaraṇato samatikkamanato, aññehi ca attanā pahātabbakilesehi accantavisujjanato “kaṅkhāvitaraṇavisuddhī”ti idhādhippetā. Tañhi ayamāyasmā dīgharattaṃ

kaṅkhāpakatattā “imaṃ maggadhammaṃ adhigamma imā me kaṅkhā anavasesā pahīnā”ti garuṃ katvā paccavekkhamāno nisīdi, na sappaccayanāmarūpadassanaṃ aniccantikattā tassa kaṅkhāvitaraṇassa.

Etamatthaṃ viditvāti etaṃ ariyamaggassa anavasesakaṅkhāvitaraṇasaṅkhātāṃ atthaṃ viditvā tadatthadīpakāṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha yā kāci kaṅkhā idha vā huraṃ vāti idha imasmiṃ paccuppanne attabhāve “ahaṃ nu khosmi no nu khosmī”tiādinā huraṃ vā, atītānāgatesu attabhāvesu “ahosiṃ nu kho ahaṃ atītamaddhāna”ntiādinā uppajjanakā kaṅkhā. Sakavediyā vā paravediyā vāti tā evaṃ vuttanayeneva sakaattabhāve ārammaṇavasena paṭilabhitabbāya pavattiyā sakavediyā vā parassa attabhāve paṭilabhitabbāya “buddho nu kho, no nu kho”tiādinā vā parasmīṃ padhāne uttame paṭilabhitabbāya pavattiyā paravediyā vā yā kāci kaṅkhā vicikicchā. Ye jhāyino tā pajahanti sabbā, ātāpino brahmacariyaṃ carantāti ye ārammaṇūpanijjhānena lakkhaṇūpanijjhānena jhāyino vipassanaṃ ussukkāpetvā catubbidhasammappadhānapāripūriyā ātāpino maggabrahmacariyaṃ carantā adhigacchantā saddhānusārīādippabhedā paṭhamamaggaṭṭhā puggalā, tā sabbā kaṅkhā pajahanti samucchindanti maggakkhaṇe. Tato paraṃ pana tā pahīnā nāma honti, tasmā ito aññaṃ tasmaṃ accantappahānaṃ nāma natthīti adhippāyo.

Iti bhagavā jhānamukhena āyasmato kaṅkhārevatassa jhānasīsenā ariyamaggādhigamaṃ thomento thomaṇāvasena udānaṃ udānesi. Teneva ca naṃ “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ jhāyīnaṃ yadidaṃ kaṅkhārevato”ti jhāyībhāvena etadagge ṭhapesīti.

Sattamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Saṅghabhedasuttavaṇṇanā

48. Aṭṭhame āyasmantaṃ ānandaṃ etadavocāti abhimāre payojetvā nālāgiriṃ vissajjāpetvā silaṃ pavaṭṭetvā bhagavato anatthaṃ kātuṃ asakkonto “saṅghaṃ bhinditvā cakkabhedāṃ karissāmi”ti adhippāyena etaṃ “ajjatagge”tiādivacanaṃ avoca. Aññatreva bhagavatāti vinā eva bhagavantaṃ, satthāraṃ akatvāti attho. Aññatra bhikkhusaṅghāti vinā eva bhikkhusaṅghaṃ. Uposathaṃ karissāmi saṅghakammāni cāti bhagavato ovādakārakaṃ bhikkhusaṅghaṃ visuṃ katvā maṃ anuvattantehi bhikkhūhi saddhiṃ āveṇikaṃ uposathaṃ saṅghakammāni ca karissāmi attho. Devadatto saṅghaṃ bhindissatīti bhedakarānaṃ sabbesaṃ devadattena sajjitattā ekaṃseneva devadatto ajja saṅghaṃ bhindissati dvidhā karissati. “Adhammaṃ dhammo”tiādīsu hi aṭṭhārasasu bhedakaravatthūsu yaṃkiñci ekampi vatthuṃ dīpetvā tena tena kāraṇena “imaṃ gaṇhatha, imaṃ rocethā”ti saññāpetvā salākaṃ gāhetvā visuṃ saṅghakamme kate saṅgho bhinno hoti. Vuttañhetā -

“Pañcahi, upāli, ākārehi saṅgho bhijjati kammena uddesena voharanto anussāvanena salākaggāhenā”ti.

Tattha kammenāti apalokanakammādīsu catūsu kammesu aññatarena kammena. Uddesenāti pañcasu pātimokkhuddesesu aññatarena uddesena. Voharantoti tāhi tāhi uppattīhi “adhammaṃ dhammo”tiādīni aṭṭhārasabhedakaravatthūni dīpento. Anussāvanenāti “nanu tumhe jānātha mayhaṃ uccākulā pabbajitabhāvaṃ

bahussutabhāvañca, mādiso nāma uddhammaṃ ubbinayaṃ gāheyyāti kiṃ tumhākaṃ cittampi uppādetuṃ yuttaṃ, kimahaṃ apāyato na bhāyāmī”tiādinaṃ nayena kaṇṇamūle vacībhedaṃ katvā anussāvanena. Salākaggāhenāti evaṃ anussāvetvā tesam cittaṃ upatthambhetvā anāvattidhamme katvā “gaṇhatha imaṃ salāka”nti salākaggāhena.

Ettha ca kammameva uddeso vā pamāṇaṃ, vohārānussāvanasālākaggāhā pana pubbabhāgā. Aṭṭhārasavatthudīpanavasena hi voharantena tattha rucijananatthaṃ anussāvetvā salākāya gāhitāyapi abhinnova hoti saṅgho. Yadā panevaṃ cattāro vā atirekā vā salākaṃ gāhetvā āveṇikaṃ uddesaṃ vā kammaṃ vā karonti, tadā saṅgho bhinno nāma hoti. Devadatto ca sabbaṃ saṅghabhedassa pubbabhāgaṃ nipphādetvā “ekaṃseneva ajja āveṇikaṃ uposathaṃ saṅghakammañca karissāmī”ti cintetvā “ajjātagge”tiādivacanaṃ avoca. Tenāha - “ajja, bhante, devadatto saṅghaṃ bhindissatī”ti. Yato avocumhā “bhedakarānaṃ sabbesaṃ devadattena sajjitattā”ti.

Etamatthaṃ viditvāti etaṃ avīcimahānirayuppattisaṃvattaniyaṃ kappatṭhiyaṃ atekicchaṃ devadattena nibbattiyamānaṃ saṅghabhedakammaṃ sabbākārato viditvā. Imaṃ udānanti kusalākusalesu yathākkamaṃ sappurisāsappurisasabhāgavisabhāgapāṭipattivasena pana sukusalāti idamatthavibhāvanaṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha sukaraṃ sādhunā sādhuṭi attano paresaṇca hitaṃ sādhetīti sādhu, sammāpāṭipanno. Tena sādhunā sārīputtādinā sāvakena paccekabuddhena sammāsambuddhena aññena vā lokiyasādhunā sādhu sundaraṃ bhaddakaṃ attano paresaṇca hitasukhāvahaṃ sukaraṃ sukhena kātuṃ sakkā. Sādhu pāpena dukkaranti tadeva pana vuttalakkaṇaṃ sādhu pāpena devadattādinā pāpapuggalena dukkaraṃ kātuṃ na sakkā, na so taṃ kātuṃ sakkotīti attho. Pāpaṃ pāpena sukaranti pāpaṃ asundaraṃ attano paresaṇca anattāvahaṃ pāpena yathāvuttapāpapuggalena sukaraṃ sukhena kātuṃ sakkuṇeyya. Pāpamariyehi dukkaranti ariyehi pana buddhādīhi taṃ taṃ pāpaṃ dukkaraṃ durabhisambhavaṃ. Setughātoyeva hi tesanti satthā dīpeti.

Aṭṭhamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Sadhāyamānasuttavaṇṇanā

49. Navame māṇavakāti taruṇā. Paṭhame yobbane ṭhitā brāhmaṇakumārakā idhādhippetā.

Sadhāyamānarūpāti uppaṇḍanaajātikaṃ vacanaṃ sandhāya vuttaṃ. Aññesaṃ uppaṇḍentā sadhanti, tadatthavacanasīlāti attho. Tassāyaṃ vacanattho - sadhanaṃ sadho, taṃ ācikkhantīti sadhayamānāti vattabbe dīghaṃ katvā “sadhāyamānā”ti vuttaṃ. Atha vā visesato sasedhe viya attānaṃ āvadantīti sadhāyamānā. Te evaṃ sabhāvatāya “sadhāyamānarūpā”ti vuttaṃ. “Saddāyamānarūpā”tipi pāṭho, uccāsaddamahāsaddaṃ karontāti attho. Bhagavato avidūre atikkamantīti bhagavato savanavisaye taṃ taṃ mukhāruḷhaṃ vadantā atiyanti.

Etamatthaṃ viditvāti etaṃ tesam vācāya asaṇṇatabhāvaṃ jānitvā tadatthadīpaṃ dhammasaṃvegavasena imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha parimuṭṭhāti dandhā muṭṭhassatino. Paṇḍitābhāsāti paṇḍitapatirūpakā “ke aññe jānanti, mayamevettha jānāmā”ti tasmim tasmim atthe attānameva jānantam katvā samudācaraṇato. Vācāgocarabhāṇinoti yesam vācā eva gocaro visayo, te vācāgocarabhāṇino, vācāvatthumattasseva bhāṇino atthassa apariññātattā. Atha vā vācāya agocaram ariyānam kathāya avisayam musāvādam bhaṇantīti vācāgocarabhāṇino. Atha vā “gocarabhāṇino”ti ettha ākārassa rassabhāvo kato. Vācāgocarā, na satipaṭṭhānādigocarā bhāṇinova. Katham bhāṇino? Yāvicchanti mukhāyāmaṃ attano yāva mukhāyāmaṃ yāva mukhappasāraṇam icchanti, tāva pasāretvā bhāṇino, paresu gāravena, attano avisayatāya ca mukhasaṅkocaṃ na karontīti attho. Atha vā vācāgocarā eva hutvā bhāṇino, sayam ajānitvā parapattikā eva hutvā vattāroti attho. Tato eva yāvicchanti mukhāyāmaṃ yena vacanena sāvetabbā, tam acintetvā yāvadeva attano mukhappasāraṇamattam icchantīti attho. Yena nītā na tam vidūti yena muṭṭhassaccādinā nillajjabhāvaṃ paṇḍitamānībhāvañca nītā “mayamevaṃ bhaṇāmā”ti, tam tathā attano bhaṇantassa kāraṇam na vidū, aviddasuno asūrā na jānantīti attho.

Navamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Cūḷapanthakasuttavaṇṇanā

50. Dasame cūḷapanthakoti mahāpanthakattherassa kaniṭṭhabhātikattā panthe jātattā ca daharakāle laddhavohārena aparabhāgepi ayamāyasmā “cūḷapanthako”tveva paññāyittha. Guṇavisessehi pana chaḷabhiñño pabhinnaṭṭhisambhido “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ manomayaṃ kāyaṃ abhinimminantānaṃ yadidaṃ cūḷapanthako, cetovivaṭṭakusalānaṃ yadidaṃ cūḷapanthako”ti dvīsu ṭhānesu bhagavatā etadagge ṭhapito asītiyā mahāsāvakesu abbhantaro.

So ekadivasam pacchābhattam piṇḍapātappaṭikkanto attano divāṭṭhāne divāvihāraṃ nisinno samāpattīhi divasabhāgaṃ vītināmetvā sāyanhasamayam upāsakesu dhammassavanattham anāgatesu eva vihāramajjham pavisitvā bhagavati gandhakuṭiyam nisinne “akālo tāva bhagavato upaṭṭhānaṃ upasaṅkamitu”nti gandhakuṭipamukhe ekamantaṃ nisīdi pallaṅkaṃ ābhujitvā. Tena vuttaṃ - “tena kho pana samayena āyasmā cūḷapanthako bhagavato avidūre nisinno hoti pallaṅkaṃ ābhujitvā ujum kāyam paṇidhāya parimukhaṃ satim upaṭṭhapetvā”ti. So hi tadā kālaparicchedaṃ katvā samāpattim samāpajjitvā nisīdi.

Etamattham viditvāti etaṃ āyasmato cūḷapanthakassa kāyacittānaṃ sammāpaṇihitabhāvasaṅkhātāṃ attham jānitvā. Imaṃ udānanti aññopi yo passaddhakāyo sabbiriyāpathesu upaṭṭhitassati samāhito, tassa bhikkhuno anupādā parinibbānapariyosānassa visesādhigamassa tattha pātubhāvavibhāvanaṃ imaṃ udānaṃ udānesi.

Tattha ṭhitena kāyenāti kāyadvārikassa asaṃvarassa pahānena akaraṇena sammā ṭhapitena copanakāyena, tathā cakkhādīnaṃ indriyānaṃ nibbisevanabhāvakaraṇena suṭṭhu ṭhapitena pañcadvārikakāyena, saṃyatahatthapādatāya hatthakukkuccādīnaṃ abhāvato apariphandanena ṭhitena karajakāyena cāti saṅkhepato sabbenapi kāyena nibbikāratāsaṅkhātēna niccalabhāvena ṭhitena. Etenassa sīlapārisuddhi dassitā. Itthambhūtalakkaṇe ca idaṃ karaṇavacanam. Ṭhitena cetasāti cittassa ṭhitiparidīpanena samādhisampadam dasseti. Samādhi hi

cittassa ‘thitī’ti vuccati. Tasmā samathavasena vipassanāvaseneva vā ekaggatāya sati cittaṃ ārammaṇe ekodibhāvūpagamanena thitaṃ nāma hoti, na aññathā. Idañca yathāvuttakāyacittānaṃ thapanaṃ samādahanaṃ sabbasmiṃ kāle sabbesu ca iriyāpathesu icchitabbanti dassento āha - “tiṭṭhaṃ nisinno uda vā sayāno”ti. Tattha vā-saddo aniyamattho. Tena tiṭṭhanto vā nisinno vā sayāno vā tadaññiriyāpatho vāti ayamattho dīpito hotīti caṅkamanassāpi idha saṅgaho veditabbo.

Etaṃ satiṃ bhikkhu adhiṭṭhahānoti yāya pageva parisuddhasamācāro kāyacittaduṭṭhullabhāvūpasamanena kāyaṃ cittañca asāraddhaṃ katvā paṭiladdhāya anavajjasukhādhiṭṭhāya kāyacittapassaddhivasena cittaṃ lahuṃ muduṃ kammaññañca katvā sammā thapento samādahanto kammaṭṭhānaṃ paribrūheti matthakañca pāpeti, taṃ eva kammaṭṭhānānuyogassa ādimajjhapariyosānesu bahūpakāraṃ satiṃ bhikkhu adhiṭṭhahāno sīlavisodhanaṃ ādiṃ katvā yāva visesādhigamā tattha tattha adhiṭṭhahantoti attho. Labhetha pubbāpariyaṃ visesanti so evaṃ satiārakkhena cetasā kammaṭṭhānaṃ uparūpari vaḍḍhento brūhento phātiṃ karonto pubbāpariyaṃ pubbāpariyavantaṃ pubbāparabhāgena pavattaṃ uḷārulāratarādibhedavisesaṃ labheyya.

Tattha duvidho pubbāpariyaviseso samathavasena vipassanāvasena cāti. Tesu samathavasena tāva nimittupattito paṭṭhāya yāva nevasaññānāsaññāyatanavasībhāvo, tāva pavatto bhāvanāviseso pubbāpariyaviseso. Vipassanāvasena pana rūpamukhena abhinivisantassa rūpadhammapariggahato, itarassa nāmadhammapariggahato paṭṭhāya yāva arahattādhigamo, tāva pavatto bhāvanāviseso pubbāpariyaviseso. Ayameva ca idhādhippeto.

Laddhāna pubbāpariyaṃ visesanti pubbāpariyavisesaṃ ukkaṃsapāramippattaṃ arahattaṃ labhitvā. Adassanaṃ maccurājassa gaccheti jīvitupacchedavasena sabbesaṃ sattānaṃ abhibhavanato maccurājasaṅkhātassa maraṇassa visayabhūtaṃ bhavattayaṃ samatikkantattā adassanaṃ agocaraṃ gaccheyya. Imasmiṃ vagge yaṃ avuttaṃ, taṃ heṭṭhā vuttanayamevāti.

Dasamasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā ca mahāvaggavaṇṇanā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 03. Σχόλια για τους εμπνευσμένους λόγους. 5. Το κεφάλαιο για τον Σόνα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org